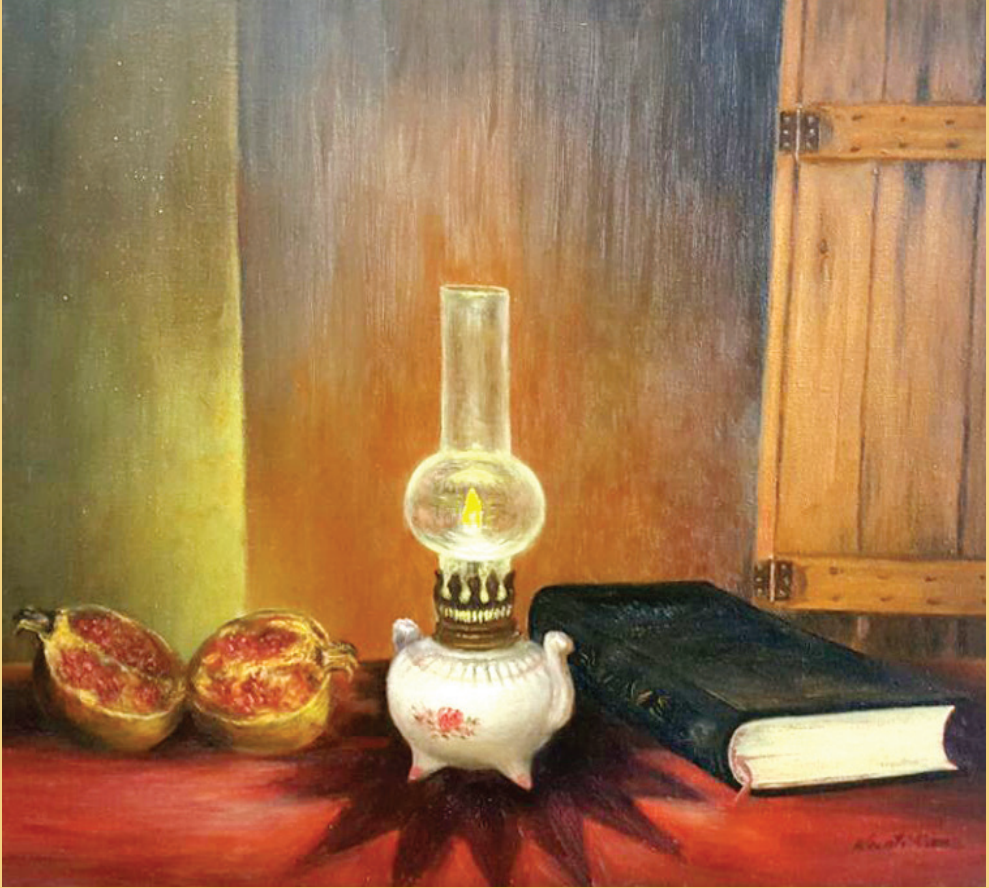

İKİ AYLIK KÜLTÜR SANAT EDEBİYAT DERGİSİ • 2016 • SAYI: 7

YALÇIN YÜCEL • M. NEDİM TEPEBAŞI • HASAN HÜSEYİN ESENTEPE • HIZIR İRFAN ÖNDER • CELALEDDİN KURT • MEHLİKA GÜL • MURQUZOV KENAN AYDINOĞLU • HARİKA UFUK • İHSAN YÜCEL • ALİ İHSAN KEKEÇ • BEYZA PURTAŞ • MUSTAFA ALYAZ • ÜMİT PARŞIL • DERYA BAYTON • GÜLÇİN ÇINAR GÖKÇETEPE • İŞILAY YEŞİLSU • HANİFİ YILMAZ • AYŞE DAĞLIOĞLU KAT • NUR ZELAL CEYLAN • HACI ALİ ÖZTURAN • AYFER ÖZKAN • AHMET YÜZEROĞLU • ÖMER BAYDEMİR • TÜLAY OKTAN • AHMET HAŞİM

İKİ AYLIK
KÜLTÜR EDEBİYAT
VE
SANAT DERGİSİ

ISSN: 2149-1682

Sayı: 7

Sahibi:

Ebrar Vakfı adına
M. Nedim Tepebaşı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Yılmaz Akçakale

Genel Yayın Yönetmeni:

Yalçın Yücel

Yayın Kurulu:

Yalçın Yücel
M. Nedim Tepebaşı
Hacı Ali Özturan

Sanat Danışmanı:

M. Nejat Karpuzoğlu

Kapak Resmi:

Necati Kiraz

Dizgi-Tasarım:

Mehmet Aksoy

Adres:

Mimar Sinan Mahallesi
Bediüzzaman Bulvarı
Hamle Sitesi A Blok Kat:1
Kahramanmaraş

İletişim:

M. Nedim Tepebaşı
nedim.tepebasi@hotmail.com
0542 635 7728

Yalçın Yücel:

0533 636 4513
0536 659 7999
yalcinyuc@gmail.com
Posta Kutusu: 15-K.Maraş
www.yalcinyucel.com

Basım Yeri:

Adres:

İsmetpaşa Mahallesi Dedezaade
Caddesi No:8/B
KAHRAMANMARAŞ
Tel.: 0.344 224 15 15

İÇİNDEKİLER

Yalçın Yücel.....Tartışmayı Tartışmak.....Deneme.....	1-3
M. Nedim TepebaşıKardeş Olmak.....Deneme.....	4-6
Hasan Hüseyin EsentepeAy Işığı.....Şiir.....	6
Hızır İrfan ÖnderAnnem.....Şiir.....	7
Celalettin Kurt.....Ferahnaz.....Şiir.....	8-9
Mehlika Gül.....Ve.....Şiir.....	10
Murquzov Kenan Aydınoglu.....Göynür Kalbimin Yarısı SensizŞiir.....	11
Harika UfukBeklenti.....Şiir.....	12
İhsan Yücel.....Reyhan Kokuşlu Şiirler: Ramazan Aksu.....İnceleme.....	13-15
Ali İhsan KekeçGün BiterkenŞiir.....	16-17
Beyza PurtaşResim.....	18
Mustafa Alyaz.....Duymak İstediklerinizi DuyarsınızDeneme.....	19-20
Ümit Parsıl.....Sanatı İnceleyen Bilim Dalları.....	21-26
Derya Bayton.....Savaş.....Şiir.....	27
Gülçin Çınar Gökçetepe.....Yürekteki BetonlaşmaŞiir.....	28
İşıl Yavaşlı.....Nice Olacak.....Şiir.....	29
Hanifi Yılmaz.....Hz. Adem.....Gazel.....	30-32
Ayşe Dağlıoğlu KatÇocuk Olmak.....Şiir.....	33
Nur Zelal Ceylan.....Son Nefer.....	34
Hacı Ali Özturan.....Tinton Ehmet.....Öykü.....	35-37
Ayfer Özkan.....Ebru.....	38
Ahmet Yüzeroğlu.....Ahmet Gürnlü.....Anı.....	39-40
Ömer Baydemir.....Ekmek Kavgası.....Öykü.....	41-42
Tülay Oktan.....Aynaların Parmak İzleri.....Öykü.....	43-48
Ahmet Haşim.....Merdiven-Tahattur.....Şiir.....A. Kapak İç	

Yazıların yasal sorumluluğu yazarlarına aittir.

Usare Dergisi Ebrar Vakfı Kültür yayınıdır.
Bu dergi ticari amaçla yayınlanmamaktadır.

Elden temin edemeyenlere dergi, posta ile gönderilecektir.
(Posta ücreti yıllık 20 TL)

TARTIŞMAYI TARTIŞMAK

İnsanoğlunu tartışmanın içine çeken nedir? Tartışma nasıl başlar, nasıl gelişir, nasıl sonuçlanır? Tartışma kaldığı yerden kendini daha da ötelere taşır mı? İnsanların birbirleriyle anlaşmalarını sağlayan dil tersine bir kullanımla tartışmalara neden olabilir mi? Yanıtlarda büyük ölçüde dili bulabilirsiniz. Çünkü belirgin bir görüş olarak ortaya çıkıştır bu. Dilin kullanma, kullanımdaki belirsizlik durumu ve dilin bir buz alanı gibi kaypak oluşu yoğunlaşmayı dil üzerine kaydırıyor. Oysa tartışmada kullanılan dil yalnızca bir araçtır. Eğer bu araç amacı doğrultusunda kullanılmazsa bir değer ortaya koymaz.

Tartışma deyip geçmemek gerekir. Kimi zaman önemsiz gibi görülen bir küçük tartışma bile sonunda ne yanardağlar patlar. Bu nedenle toplumda çıkmazları daha derinleştiren bir sorun olarak da karşımıza çıkabilir tartışmalar. Toplum içine iyiden iyiye yerleşim gösteren tartışmaları oluşum amaçlarına göre bir sınıflama yapabiliriz: Çıkar tartışmaları, ideolojik amaçlı tartışmalar, yanlış anlayıştan doğan tartışmalar, sorunların çözüm anında oluşan tartışmalar, belli bir amacı daha sonra devreye sokmak için ortamı bulandırma tartışmaları gibi...

Tartışma hangi tür olursa olsun, mutlaka bir tezle başlar. Ortaya koyulan görüş, bir ta-

kım düşünceleri de öne sürer. Bu öne çıkan görüş veya tez aynı zamanda bir karşıtlıkta oluşturur. Tartışmalarda temel amaç çatışmada ortaya çıkan duruma bir çözüm bulmak, ortak noktaları saptayarak uzlaşa sağlamak olmalıdır. Tartışmanın ardından ortaya konan öneriler insanlar ya da insan toplulukları içinde yeni bir davranış giysisine bürünebilir. Her şeyden önce tartışmayı doğal kabul etmek, tartışma ile sorunların çözüleceğine, yeni ve olumlu davranış biçimlerinin ortaya çıkacağına inanmak tartışmayı daha da güçlü konuma getirir. Bir çatışmanın yarattığı kavram kargaşasına ancak tartışma ile çözümlenebilirsiniz. İnsan iletişimini olumsuz davranış ve düşüncelere sürükleyen kavram kargaşası yerinde bir tartışma ile mutlu sonuçlara ulaşabilir. İnsan, tartışmanın içinde kendi düşünce ve görüşlerini gözden geçirirken, başkasının düşünce ve davranışlarını da etki altına almak ister. Böylece düşünce kendini bir yandan yenilerken bir yandan da büyütür. Kişiler bencil çizgilerini de bu büyümede sorgularlar.

Tartışma olumlu ya da olumsuz bir sonuç ortaya koyabilir. Önemli olan tartışmanın insanca bir bakış doğrultusunda seyretmesidir. Yapıcı tartışmalar toplum güzelliğini ve mutluluğunu daha bir artırır. Kültürlü birey-

ler her zaman eleştiriye açık olmalıdırlar ki tartışmada bir olgunluk yansıyabilsin. Yapıcı bir tartışma nasıl olsun dersanız, kendi görüşümce bazı önerileri sıralayabilirim: Öncelikle bir tartışmaya başlamadan tartışma ortamını gözden geçirmelisiniz. Ortamda yorgunluk, sinirlilik, kaygı derinliği, sıkıntı gibi duygular ve durumlar bağdaş kurmuş oturuyorlarsa böyle bir ortamda kesinlikle bir tartışmaya girmeyiniz. Çünkü olacaklar doğrusu öncesinde her durumuyla belirgindir. Kendinize kabul ettireceğiniz bir diğer önemli konu ise tartışmanın sonucudur. Sonucun yengi ya da yenilgi olması sizin açınızdan bir önem göstermemelidir. Olgun bir insan gireceği bir tartışmada her zaman bu iki konuda da hazır olur. Yani ikisini de ön yargısız kucaklar. Tartışmaları, ortak bir amaç, davranışa eriştirmek için verilecek çabalara kendimizi inandırmak, tartışmayı yapan kişilerin sonuç olumlu ya da olumsuz olsun karşılıklı ilişkilerin bozulmaması yönünde hareket etmeleri, özgürlük anlayışının karşılıklı olarak bir hoşgörü koltuğuna oturtulması tartışmayı olumlu bir yönde etkiler.

Toplumsal yaşamda kişilerin yaşamın içindeki her oluşuma sabah güneşi gibi sevecen ve geniş bakması gerekir. Öfkenin kolundan tutup sürüklediği fikir çatışmalarında insanın kötülük yanlarının tümü saldırıya geçer. Bir tartışmada asıl konu karşı düşünceyi çürütmek değil midir? Bunu yaparken kişilerin belirgin bir akla ve kültüre sahip olması çok daha önemlidir. Bu nedenle Platon, kendi devletinde akla ve ruhça zayıf olanlara tartışmayı yasak etmiştir. Daha toplum içinde nasıl hareket edeceğini bilmez insanlarla siz nasıl olur da gerçekleri aramaya çıkarsınız? Asıl gerçek bu tip kendi kişilik oluşumunda çelişkiler yaşayan insanlarla ortaya çıkar. Olumsuz sonuçlanan ve toplumda sonuçları ile sıkıntılar, acılar oluşturan tartışmalara bakacak olursanız hep söz konusu ettiğim kişilik anlayışlarının bunlara neden oluşturduğunu göreceksiniz. İnsan hep kendi bildiğince değil doğruluğa bilinenlerle yapıcı yola yönelirse ancak o zaman insanlık yanını ortaya koymuş olur. Tartışmalarda karşılıklı saygı, sevgi anlayışı ise bir başka önemli ko-

nudur. Başkalarına söz hakkı vermeksizin ve kendi bildiklerini doğruluk kalıbına koymadan hareket eden insanlar tartışmaları bir başka tartışma alanına taşırlar. Oysa toplum yaşamında tartışmaların önemli bir yeri vardır. Nasıl ki demli bir çay içip düşünce rahatlığına erişmek isterseniz, kördüğüm olmuş sorunları da karşılıklı çözmeye tartışmayı mutluca yudumlayarak çözümlü olabilirsiniz. Olur olmaz söylentilerle tartışma başlatmak insanın kendisine de yakışmayan bir durumdur. Söylentilerle değil, karşımızda konuşan sözcüklerle kendimizi yönlendirmeliyiz. Bir yerde sözcükleri de önemli görmek istemiyorum. Çoğu kez bu durumlarda kişinin bulunduğu ruhsal konumu değerlendirmek daha doğru olacaktır. İnsan, elbet ki her anımız bir olamayabilir. Bence olgun bir insan karşısındaki insanın eksiklerini, yanlışlarını tamamlayan ve giderendir. Bunu yaptığımız an başlayacak tartışmaların, bir farenin kediye gördüğünde hemen bir görünmeze sinmesi gibi sessizliğe sineceğini görürsünüz.

İnsan ön yargılarla hareket gösterdiği sürece yanlış yapacaktır. Karşısındakini küçümsemek, üstünlük kurarak kendi fikrine ağırlık kazandırmak, bağırıp çağırmak hiçbir zaman çözüm getirmez. Tersine daha sıkışık alanlara, dar boğazlara sürükler sizi. Ortada hiçbir konu olmaksızın sözde tartışmak, yalnızca karşı tarafı suçlamak bir kördüğüm saçmalığı olmaktan öte gitmez. Sonuç, bir kavgayı ya da barışı çıkarabilir karşınıza. Bu tatlıya bağlanmanın anlamını bile bilemez duruma düşersiniz.

Hiçbir zaman tartışmanın amacı dışarıda aranmamalı. Yönlendirme dışarıdan gelmemeli. Tartışma başka bir amaç için araç olarak kullanılmamalıdır. En önemlisi niçin tartışıyoruz sorusunun yanıtını tartışılan sorunda aramak olacaktır. Tartışmayı bir savunma aracı olarak kullanmak tartışmanın oluş sebebini de kökünden saptırır. İki ayrı uçtan insanı tartışmaya sokacak olursak, sonuç çoğu kez kavga ile biter. İnsanın ortak noktasını da böylece kapatmış oluruz. Sorunsuz bir insan, sorunsuz bir toplum düşünmek eksik bir düşünceyi ortaya koyar. Toplum içerisinde sorunlar elbet ki olacaktır.

Önemli olan bu sorunların boy atıp büyümesinin engellenmesi ve ortadan kaldırılmasıdır. İnsan varsa orda sorunda var demektir. Tartışmalarsa çözücü olarak bulunurlar.

Tartışma dedik durduk hep, söyledığımız gibi kolay bir lokma değil bu konu. Yüreklilik ve kendine güven ister önce. Yanlış yapmaktan korkan insanlar tartışmadan hep uzak kalırlar. Kişi eğer yetkin ve güçlü değilse tartışma korkusunu da yüreğinde taşır durur. Tartışmalara kendini hazır gören insanlar kendilerine yönelen her söze de karşılık verme gereğini duymazlar. Suskunluk nasıl ki savunmayı zayıf kılar, yerinde eksiksiz yanıtlarda güçlülük katar. Konuşulmaması gereken yerlerde susmak varken, nerede konuşulması gerektiğini de bilmek bir ayrıcalıktır elbet.

Tartışma ortaya gelen oluşumlarla birlikte yürür. Bu yürüyüş sürekli olmayıp zamanla ilintilidir. Sorunlar her şeyi silip süpürdükten sonra tartışma yapılamaz. Yalnızca yorumu yapılır. Olgusal içerikten yoksun, yalnızca kavram içeren tartışmalar kısır çekişmelerdir. Tartışmayı gerektirmez. Sorun bir uzlaşıya doğru uzanır.

Kuşkusuz tartışma üstüne daha çok söylenecek sözler var. Benim yazdıklarım tartışmaya açık bir kapının hemen eşiğinde elbet. İnanıyorum ki yapılacak tartışmalarla düşünceler daha bir anlam ve özgürlük kazanacaklardır. Doğrulara giden tüm yollar kesinlikle tartışma kavşağından geçerler. O kavşak biz insanoğullarının uzlaşma, çözümlere mutlulukla kavuşma noktası olacaktır. Yeter ki bizlere yakışır bir olgunluk ve sevecenlik içerisinde bulunalım.

SEDEF YILMAZ

KARDEŞ OLMAK

Bu toplumun en fazla duyduğu sözlerden birisi; “Kardeş olunuz!” değil mi? Toplum olarak başımız dara geldiğinde, bir de konu bulunamadığında veya geçiştirme zamanlarında en çok da camilerde konuşulur kardeşlik, sanki çok düzgün bir cümle kurulmuş gibi; “Her zamankinden daha fazla ihtiyacımız olduğu” ifade edilerek!

Kültürümüzü ve toplum hayatımızı ilgilendiren konular, eğitici bir şekilde her zaman gündem konusu olabilir, olmalıdır da. Buna bir sözüm yok, olamaz da ama bir toplum için çok ciddi değeri olan bu ve benzer konuların, birileri tarafından sürekli istismar ediliyor olması veya yasak savma kabilinden konuşulması insanları rahatsız eder diyeceğim ama rahatsızlık duyulduğuna pek rastlamadım açıkçası. Başkası adına değil de kendi adıma konuşayım o zaman; beni rahatsız ediyor!

Bizim gibi toplumların sosyal yapısını güçlendiren etkenlerden olması bakımından hayatı önem taşıyan kardeşlik ve benzeri konuların, uzun görünmek için hep üzerine basıldığını düşünüyorum, bu yüzden de bu tür konuşmalarla güçlendirileceği zannedilen toplumsal yapı, iyimser bakarsak belki gerilemiyor ama güçlenmiyor da, değerlerin üzerine basmakla boy uzamıyor işte!

Sosyal yapılanmada hayatı önem taşıyan ko-

nuların, gereken titizlik ve duyarlılıkta anlatılmadığını düşünüyorum. Bu sözüme alınganlık gösterenlerin olacağını tahmin edebiliyorum, o zaman ben de; “Şayet anlatılıyorsa etkisi neden görülüyor?” derim.

Bir konuyu anlatan kişinin, öncelikle söze nereden ve nasıl başlayacağını bilmesi kadar dinleyenlerin dikkatini çekmeyi başarması da elbette ki gerekecektir. Böyle olmadığında maksat hâsıl olmayacaktır hâliyle. Mesela çok önemli bir ayrıntı olduğu halde kardeş olumasını isteyen makamdan yeterince ve hakkıyla söz edilmemesi, dinleyenlerde gereken etkiyi gösteremiyor bana göre! Bu, büyük bir eksiklik ve kayıptır! Konunun önemi bakımından işe buradan başlanılmalı derim şahsen. Muhabbet, hatta aşırı sevgi duyulan bir kısım insanların sözleri, kulaklarda ve söylemlerde dalga dalga dolaştırılırken, Allah ve Peygamberinden gelen çağrıya karşı, orta yerde durduğu halde görülemeyen kapalılık pek de masum olmasa gerek!

Kardeşlik konusu sıkça gündeme getirilmesine rağmen nasıl kardeş olunacağına dair kapsamlı bir açıklama yapılmamasını da bir eksiklik olarak görmüşümdür hep. Belki duyanlar olabilir ama ben bu konuda ayrıntılı bir açıklama duymadım. Toplum olarak bizim işlerimizin neden böyle olduğuna verilecek bir cevabın

olduğunu da zannetmiyorum.

“(Resûlüm!) Sana vahyedilen Kitab’ı oku ve namazı kıl.” (Ankebut 29/45) ayeti nasıl dînî bir emirse, “Mü’minler ancak kardeşlerdir.” (Hucurat 49/10) buyrulurken, başka bir seçenek bırakmayıp diğer oluşumlara kapıları kapatan ayet ya da “...Ey Allah’ın kulları! Kardeş olunuz!” (Müslim-Birr) hadis-i şerifinde belirtilen edinim de bir tavsiye değil dînî bir emirdir anladığıma göre. Bu iş, neden bir tavsiye gibi yani yapılsa da olur, yapılmasa da olur şeklinde anlaşıyor o zaman? Bu anlayışta bir eksiklik ya da yanlışlık var diyorum bu yüzden!

Bu edinimle insanlardan, özellikle de Müslümanlardan, enerjilerini, herkesin huzur ve refahına katkıda bulunacak şekilde kullanmaları istenmiyor mu?

Hani bazıları tarafından; “Büyük düşün!” deniliyor ya, bu kardeş olma işi de öyle bir şey olmalıdır işte. Bütün insanlığın huzur ve mutluluğu, güvende olmaları esas alınmaktadır bu yöntemle. Muarızlar, hangi noktaya ya da hangi noktadan saldıracaklarını iyi bilirler ya, işte bu yüzden kardeşlik sömürgecilerin hedefi olmuştur gizliden gizliye.

Evrensel boyutta düşünülmeyen bir oluşum kardeşlik değildir. İnsanlığın huzur ve selameti, çatışmasız bir hayata bağlıdır, bu da evrensel boyutu olan kardeşlikle mümkündür ancak. Doğru anlatılmadığı için konu, insanlar tarafından anlaşılamiyor zaten. Kardeşliğin gerekliliğini ve önemini anlamak için daha ne kadar savaşlar olmalıdır ki? İnsanlık âleminin huzur ve selameti, çatışmasız bir hayata bağlıdır, buna akıl sahibi hiçbir kimsenin itirazı olamaz. Dünyanın dört bir tarafında yaşayan Müslümanların ya da tüm insanların kardeş olduklarını bir düşünelim, elinden gelse kimse ölüp gitmek ister mi böyle bir dünyadan! Böyle olmadığına göre işin özü demek ki anlatılmıyor!

Kendi öz kardeşlerinin, kardeşlik hakkını yerine getirmeyenler/getiremeyenler, nesep yönünden yani ana-babaları ya da bunlardan biri aynı olma bakımından kardeş olmayan kişiler, nasıl kardeş olacaklar peki? Keskin bir virajdan ana artere girilmesi tam da burası olsa gerek!

Peki, o zaman kardeşlik nasıl ifade edilmelidir ya da nasıl anlaşılmalı ve nasıl yaşanma-

lıdır?

Peygamber Efendimizin; “Kardeşlerimi görmeyi ne kadar da arzuldım.” buyurmaları karşısında sahabenin; “Senin kardeşlerin biz değil miyiz?” diye sormaları, buna karşılık da: “Sizler benim arkadaşlarımsınız. Benim kardeşlerim henüz dünyaya gelmediler. Onlar, beni görmeden bana inanırlar!” buyurmaları, kardeş edinimi konusuna çok önemli bir boyut kazandırmıştır. Buradan, kardeşliğin arkadaşlıktan bir kademe daha ileri bir makam veya edinim olduğunu anlamaktayız. Ayrıca Peygamber Efendimizin, kendisi üzerinden devam ettirdiği espride, somut olarak kendisini görmedikleri halde tereddütsüz kabullenenlerin gösterdikleri özveriye bir göndermede bulunması da kardeş olmanın ayrı bir boyutunu işaret etmektedir.

Arkadaşlıkla kardeşliğin arasındaki en önemli farklılık da bu olsa gerek; arkadaşlık kişi ile sınırlı iken kardeşlik, evrensel boyutta, bütün insanları ya da bütün müminleri kapsamaktadır, üstelik birbirlerini tanımalarına da gerek yoktur.

Sorumluluk bakımından anne ve babadan sonra iyilik yapılacak ilk kişi kardeş olduğuna göre, söz konusu edinimin, toplumda huzur ve sükûnun sağlanması bakımından mükemmel bir çözüm olduğunu görmeye engel olan nedir o zaman?

Kardeş olmak, kişinin kendisini aşması, kardeş olduğu kişiyi kendisine tercihe hazır olması, gerektiğinde ise tercihini kardeş edindiği kişi lehine kullanması ve onu önde tutması veya en alt çizgide bir tarifle; kardeş edindiği kişi, kendisine karşı aynı duyarlılığı göstermese bile onu kendisi bilmesidir.

Kardeş edinilen kişinin, kendisini kardeş edinen kişiyi aynı sorumlulukta kardeş bilmesi ise kendi bileceği bir iştir. Yani kardeş olmak, karşılıklı getirisi olan bir edinim değildir. Dinde istenilen kardeşlik budur anladığım kadarıyla. Çocuklarımızın bildiği gibi geçmişten günümüze bu anlayışı içselleştiren sayısız örnekler vardır, verilebilir de, ancak konuya örnek getirmek yerine, kişinin kendisi örnek olabilmelidir derim şahsen.

Kardeş olmak, karşıdaki kişinin özel hayatı

dışında, onun hayatının her alanı ile alakadar olmaktır ya da böyle davranmak üzere sorumluluk almaktır. Ya da şöyle diyelim; kardeşlik, kardeş edindiği kişiyi zimmetlenmektir, başka bir deyişle kardeş edindiği kişiyi her bakımdan zimmetine almaktır.

Hadis-i şeriflerdeki tarifler ise kardeşliğin detaylarını ayrı ayrı saymaktadır. Kardeş edindiği kişiye zulmetmemek, onu zalim/e/lere, düşmana teslim etmemek, onun ihtiyacını gidermek, sıkıntısından kurtarmak, varsa kusurunu örtmek, aleyhinde konuşulan veya aleyhine kurgularda bulunulan bir ortamda, onu müdafaa etmek, onu küçük düşürecek her türlü davranış ve sözden uzak durmak, bunlardan bazıları belki de en önemlilerinden bazılarıdır. Ayrıca hadis-i şerifte; bulunduğu mecliste, din kardeşinin aleyhinde konuşulurken ona yardım

etmeye ve onu müdafaa etmeye gücü yeterken, bu yardımda bulunmayan kimseyi Allah Teâlâ'nın dünya ve ahirette zelil edeceğinin haber verilmesi, işe daha farklı bir boyut kazandırmaktadır.

Evrensel olan kardeşliğin yerele hatta çevreye indirgenmesi, bu edinin ve oluşumun ölüm fermanıdır. Bu durumda bunu yok etmeye çalışan, yok eden kim olursa olsun, yukarıdaki tariflere göre suçludur. Bu suç, evrenselden öte âlemleri ilgilendiren, âlemleri hedef alan bir suçtur. İçinde bulunduğumuz zaman içerisinde, büyük bir çoğunluk sakın bu suçu işliyor olmasın!

Müslüman toplumlar, kardeşlikten uzak kalmakla ölümlerine veya yatalak durumlarına kesilen fermanı onaylamış olmaktadır demek inşallah suç değildir.

Hasan Hüseyin Esentepe

AY IŞIĞI

Ay ışığı vurunca
Bir bunaltı mahşeri kurulur içimde
Yıkılır omuzlarımın dinginliği
Bulutlanır kafam

Gül bahçelerim
Mezarlara dönüşür bir anda
Yatağım küser bedenime
Sabaha dek dolaşır odayı ayaklarım

Ay ışığı vurunca
Gölgeler takılır peşime
Kovalar durur
Duvarlar kesmese önümü

Yüreğimde sesler
Sesler ay ışıklı artık
İçimin yamacında
Tozu topırağa katar bir şeyler

Hızır İrfan Önder

ANNEM

annem
saçlarını tarar mısın
gölgemin?..

beştaş oynuyor
çocukluğum
hâlâ benimle!..

sensiz
ne horoz şekerinin
ne pamuk şekerinin tadı var!..

gecenin kucagında
demleniyor acım
topa tutuyor beni hasret!..

annemmm
hüznünü okşar mısın
yalnızlığımın?..

FERAHNAZ

a-

Dinlediğim en tatlı nağmeydi dillerinden dökülen
Konuşman, ferahfeza makamından bir şarkı gibiydi
Sen konuşmaya başladığında susardı tüm kuşlar bile
Sükûta kesilirdi her taraf, âlemde yalnız sesin kalırdı
Ben, yüreğimde hecelerdim ismini üç heceye bölerek
Adına besteler yapardım en tiz seslerden makamı hicaz
—Sen, yüreğimin seslerine akortluydun Ferahnaz...

Bir nakkaş gibi oyardım yüreğimin ortasına ismini
Adın ne zaman söylense, deli çaylar gibi coşardım
Dökülürdüm yükseklerden görklü çavlanların sesiyle
Alçaklara inerdim; durulurdum, dinginleşirdim
Bir söğüt ağacına yaslanırdım mavi sular başında
Zeytin yaprakları açardı, Maraş'a gelirdi ilkyaz
—Sen, Maraş'ta gözlerimin nişanıydın Ferahnaz...

Dil vurup söyleştığımız günler içinde günler vardı
Sana sunduğum bir gül içinde, binlerce güller vardı
Ve güller / ve şiirler; ne de güzel yakışırdı birbirlerine
Gül sendin, şiir bendim; ikinci yellerinde Maraş'ın
Ben, ilkyaz türküleri söyledim sana, Kerem ayaklı
Çalınırdı, dem tutardı sesime üç telli bir kırık saz
—Sen, sol yanıma sancılar bırakırdın Ferahnaz...

Ta / Binboğa dağlarında duyulurdu nalânli sesim
Zeytin ağaçlarındaki yapraklar titrerdi sesimden
Gün dönerdi günler üstüne, doğarken ışığı günün
Esriğindim; belâlındım, sevdalındım ben senin
Kanıma, iliklerime kadar işlerdi gül kokulu sevdan
Yüreğim ellerimde kalırdı, ederdin kırk türlü naz
—Sen, firak vakitlerine mi ayarlıydın Ferahnaz...

Özge bir aşk hikâyesiydi, seninle yaşadığım her an
Ustura kesdiği bir kavi sevdıydı, yarası derin mi derin
Dertkârı olduğum veçhendi, beni kasırgalarda bırakan
Ve cam kırığı umutlarımı onulmaz hâllere sendin koyan
Vefayı derdest edip, yürek sepetine koyarken beni
Utanırdın, susardın; kızarırdı yanakların biraz kiraz
—Sen, Ferahnâk bestemin, ilhamıydın Ferahnaz...

b-

Bir yaman firkatheyim behr-i zamanda, hâlâ içimdesin
İstanbul'da esriğim şimdi, bilmiyorum sen nerelerdesin
Bilmediğin tufanlara uğradım; adresler, hesaplar değişti
Ah bir bilsen! Her dem kulaklarımda çınlıyor o özge sesin
Unutmadım; şarkılar, şiirler tadında konuşmaların vardı
Bugün yıllar sonrası; ediyorum ardından binlerce kez niyaz
—Sen, can içre canımın, canânıydın Ferahnaz...

VE

Ve birlikte kalktılar
Ve uyandı avlu
Ve sesler
Ve ayak sesleri yayıldı her yana
Ve gün, uzattı elini güneşe
Ve ısındı üşümeler
Ve kapıdan çıktılar birlikte
Ve hepsinin yolu aynı
Ve çalışmaya, ekmek için
Ve yaşamak için yeniden
Ve akşama dek
Ve akşama dek döküldü terler alınlardan
Ve tekrar döndü evine yorgunluk
Ve avlu sevinçli
Ve ekmek kazandı hepsi de
Ve birlikte uyudular yer yataklarında
Ve yan yana
Ve uyku ekmekten tatlı
Ve uyanmak yeniden
Ve uyanmak
Ve ölünceye kadar
Ve, ve...

Murquzov Kenan Aydınoğlu (Azerbaycan)

GÖYNÜR KALBİMİN YARASI SENSİZ

Her defa baksam da yıldıza, aya
Her gün kuşlar uyandırır şu güzel sabaha
Yine de şair sarayım uçup, dökülür
Göynür kalbimin yarısı, sızılar sensiz

Sevgiyle örülmüş yüreğim seninle sıvalı
Geçmişe her gittiğinde özler durur yüzünü
Geceyle gündüzün arasında kalır hep sessiz
Göynüyen kalbim sızılar sensiz

Gözyaşın bil, senin içindir akar hep
Köroğlu gibi koşamam ki dağlara dağlara
Yolun gözlemekten usandım, usandım artık
Ne yapsam da göynür yüreğim sensiz

Dersin ki, yollar vardır aramızda yalnızca
Yollara nasıl aramızdan çekil derim
Derman koymadın ki, aşıp gideyim hepsinin üzerinden
Göynüyen kalbim sabırsız sensiz

BEKLENTİ

Ucu açık mektuplar yolladım;
Pulsuz, zarfsız,
Selamsız, sabahsız.
Küstü kalem-kağıt,
Küstü eller...

Çıkmaz sokaklara,
Geri dönülmez yollara,
Kuşun kanadında
Sıcak haberler postaladım
Bilinmez yerlerden...

Ne giden döndü,
Ne haber geldi,
Ne de kuşlardan seda duyuldu!
Arada bir esen rüzgar,
Sanki birkaç sözcük fısıldadı.
Duyan olmadı,
Oysa
Bitmedi bekleyişler...

REYHAN KOKUŞLU ŞİİRLER : RAMAZAN AKSU

Şair Ramazan Aksu'yla bir kez daha buluştuk. Silivri'nin o civcivli, o şirin sahilinde gün boyu "Edebiyat ve şiir " üzerine konuştuk. Şiirin o has... efsunlu ve nazenin bahçelerinden birbirinden güzel, birbirinden zarif şiir buketleri oluşturduk.

Derken, söyleşilerimiz geçmişe kol attı; anılarımızın sisli puslu derinliklerine uzandık. Ve sanki, zaman ötesine savrulduk. Sihirli bir boşlukta kaybolduk.

İçlendik... hüznüldük, buruk bir hal aldık. Kahramanmaraş'a ilişkin anılarımızı tazeledik. Gizemli, unutulmayan, canlılığını koruyan anılar devşirdik.

Ramazan Aksu, az yazan, ama yazınca da sarsıp sarsalayan; yazdıklarına bir incelik ve yoğunluk katan bir şair...

"bir yumak deli bulutsun
ne çok dolanırsın başımda
şimşek olsan ateşlersin gönlümü
yağmur olsan söndüremezsın "

Dizelerinde olduğu gibi...

Bunun ötesinde, o savrukluğa geçit vermiyor. Nicelikten çok niteliği önceliyor. Asalak ayrıntılara, anlamsız lakırtılara gönül indir-

miyor. Seçici, eleyici, öze inici bir "sanat anlayışı" nı benimsiyor.

Ramazan Aksu, o reyhan kokuşlu, birer kır çiçeği yalınlığındaki şiirlerini, "SUSKUN İÇİMİN ÇOCUK SESLERİ" Adlı kitabında toplamış.

Ve, çok da iyi yapmış.

Ne kadar da özleşmiş... kendini bulmuş, bir pastel yumuşaklığı kazanmış şiirler onlar...

Ve sanki içinize, ılık ve taze bir ilkyaz güneşi gibi doğuyorlar.

"gittin
suskun içimin çocuk sesleri
şimdi ben
hangi gramofonun zemberiğiyle dönüp
çatallanmış sesimle çığıracağım türkümü
ya da kara bulutlara bürünüp
hangi dağa diyeceğim öykümü "

Ramazan Aksu, o zarif, o yürek tellerinizi titreten şiirleriyle şiir perisinin yüreğine tam da can evinden dokunmuş.

Böylelikle, sözcükler yıldızlanmış, dağ sularını andıran bir duruluğa, yalınlığa ve beraklığa ulaşmış.

İçinize işleyen, kıpır kıpır zıplayan bu şiirler öylesine zarifler ki...bazen hüznünlere salıyor, bazen de yaşama coşkunuza kanat takıyorlar.

“etirin tüm acılarınızı
taşıyım gülecekse yüzünüz
daha ağır değil ya
içimdeki dağlardan”

İçinizde çiçeksi kırıptılar yaratan, gönlünüze gizemli fısıltılar salan bu şiirlerin kendilerince sihirli birer yanları var.

Hepsi aynı düzeyde olmasa bile, içinize ışık düşürenleri, esrarlı titreşimleriyle rüyamsı bir dünyaya sürükleyenleri azamsanamaz.

Ramazan Aksu, gerçekliği yeniden üretirken, güzellik algınıza yeni imgeler giydirirken somut... hayatta bir karşılığı olan, okuyucunun zihinsel dünyasını bulandırmayan “İMGE VE METAFOR” lara öncelik tanımış.

Demem o ki, aşırı soyutlamalardan kaçınmış. Çağrışım zincirlerini iyi ayarlamış. Senfonik bir denge ve uyum oluşturmuş. Bunun ötesinde, sözcükleri sevmiş, içten bir gönüldeşlik kurmuş. Dış dünyanın gerçekliğine bir çocuk saflığıyla yaklaşmış. Varlıkların görünmeyen, kendini ele vermeyen, örtük kalmış gizlerini şiirsel imgelerle sezdiren, hissettiren bir yol izlemiş.

Ve, şiirin suyunu iyi vermiş. Onu, değişik gıdalarla beslemiş. Böylece, büyümlü bir gerçeklik oluşturmuş.

“bir gülücük olsam gözlerinde
gülüverse evren”

Bu iki dizede bile, bu gerçek, olanca yoğunluğuyla kendini hissettiriyor.

Ramazan Aksu, gündelik yaşamında da duyarlı, kırılğan, gözünün iliştiği her şeye şiirsel bakan, hayata ilişkin peş peşe sorular soran... Çiçekleri, kuşları ve tekmlil doğal varlıkları gözü gibi koruyan bir kişiliktir.

O’na inceliklerin şairi de denilebilir.

Çünkü gündelik yaşamın kaba... hoyrat, acıttıcı ilişkileri, onu pek fazla incitir. İşte, bir parça hüznünlü oluşu, arada bir kendini hü-

znünlere vuruşu, arada bir hülyalı düşlemlere dalışı ondandır.

“yatağını arayan sudur gençlik
hele bir denize varsın”

İncecik, sıcacık bir söyleyiş, bir şiirsellik.

Kıyıda köşede kalmış, kırık dökük, sıradan gibi görünen, çoklarınca fark edilmeyen, şöyle bir bakılıp geçilen şeyler... görüntüler, Ramazan Aksu için paha biçilmez birer ilgi kaynaklarıdır.

Şiirlerinde “Farkındalık duygusu” nun böylesine canlı ve keskin olmasının altında bu gerçek yatar.

O, içinde biteviye depreşen, ağırlık veren, kabına sığmaz duyguları ancak böyle dindirir. Hayatla arasına gerilmiş olan kara perdeleri, hafif bir hışırtıyla indirir. Ruhuna ışık salar. Gerçekliğin özüne iner. Ve gülümser.

İncinişler... İç dökmeler, serzenişler, gönül kırıklıkları, burukluklar ve yakınmalar... Şiirlerinde inceden inceye hissedilir.

“kim duyar sancısını gül dalının
gül doğururken”

Ramazan Aksu, son şiirlerinde “varlık ve varoluş” sorunlarına eğilmiş. Tasavvuf’un o engin ve bitimsiz kaynaklarından doyuya beslenmiş. “Sevgi odaklı” bir hayat anlayışına gönül indirmiş. Şiirin köklerine inip, dip sularına dalıp yeni arayışlara ve keşiflere yönelmiş. Farklı sorularla, sıra dışı sorgulayışlarla el değmemiş damarlar yakalamış.

Şüphesiz, bütün bu sorularıyla şiirlerinin o ince, ipeksi dokularını zedelememiş. Kavramsal soyut yaklaşımlardan olabildiğince kaçınmış.

İçinize, huzur ve esenlik salan... güzellik algınıza kanat takan; var olma sevincinizi çoğaltan, yaşama coşkunuza arttıran şiirler onlar.

Ne şiirin... ne sevilesi, ne cana yakın şeyler... Sanki, çılgın, haşarı, uçarı birer çocuk gibiler. Zıplıyor, haykırıyor, dans ediyor; içinizde biteviye bir cümbüş ve şıkırdım yapıyorlar.

Sizleri, güzelin ve gerçeğin dünyasına akıtan bu şiirler, kimi zamanlar buruk, hüzünlü ve melonkolik bir hal alıyorlar.

Diğer yandan, Ramazan Aksu'nun şiirleri bir tan ağarmasına benziyor. Kendilerini yavaşça, süzülerek, cilveli ve nazlı bir edayla ele veriyorlar.

Ramazan Aksu'nun duyarlı, hassas, keskin radarları var. Öyle ki, dış dünyadan edindiği izlenimleri, ve duyumsal etkileri bir sünger gibi emiyorlar.

O, şiirlerine değişik bir rayiha ve tat katıyor. İç sesi, şiire has ritmi, melodik titreşimleri iyi ayarlıyor.

Ve onlara, "Turuncu şiirler" diyesim geliyor. Çünkü sevinçle hüznü, uyarlı bir şekilde harmanlıyor. Birinden diğerine yumuşak geçişler yapıyor. Uyum ve dengeyi iyi yakalıyor. Turuncu renkli dünyalara yelken açıyor.

Kimi yerlerde de, "Çelişkilerden ve paradokslar" dan iyi yararlanıyor. İşte bu iç diyalektik, şiirlerine şaşırtıcılık ve güç katıyor.

Hepsi aynı düzeyde olmasa bile, bu parmak ısırtan, gönül hoplatan bu şiirler göz dolduruyor. Ayrıca, şiir zevkinize yeni boyutlar katıyor. İnsana bir sanat hazı yaşatıyor.

Ramazan Aksu'yla, Kahramanmaraş'ta nice iz bırakan anılar paylaştık. İğde ve akasya kokuşlu caddelerde şiirler düzdük. Öyküler okuduk, şarkılar söyledik.

Romantizmin çiçek açtığı günlerdi, o dönemler... Arada bir kendimizi bohemliğe vurduk. Kimi kereler dertlendik, hüzünlendik; yakındık, sızlandık. Ama, güzele ilişkin özlemlerimizi hiç söndürmedik. Diyeceğim, sanat tutkumuzu, hep diri ve canlı tuttuk. Dahası, hayatın ince eleklerinden geçtik; zorlu ve çetin koşullarla adeta cenk ettik.

Gönlümüzü aydınlık tuttuk, düşlerimizi ışığa boğduk.

Çünkü dünyayı eninde sonunda, sevginin, inancın ve güzelliğin kurtaracağına inanıyoruz.

Şiiri bir dost bilen, kristal parlaklığında şiirler oluşturan, uslanmaz bir şiir tutkunu olan Ramazan Aksu, sessizlikte çoğalan, yalnızlıkta var olan; çiçeklere, kuşlara ve tek mil varlıklara gönül kaydıran bir şair. Bir doğa tutkunu...

O, doğayla sarmaş dolaş olmayı, onun içinde kaybolmayı, onunla candan bağlar kurmayı pek seviyor.

Bundan olacak ki, kendini sessiz yerlere vuruyor; oralardan eşsiz renkler ve görüntüler devşiriyor.

O yıllarda Türkçe derslerimize giren ve ikimize de kitabı sevdiren, okumayı aşk haline getiren yazar ve şair Şevket Yücel'e, bitimsiz gönül borcumuz var. Çünkü içimizde, sevgi ve güzellik bilincini çiçeklendirdi. Anlamalı, insani değerlerle buluşturdu.

Şöyle bir düşünüyorum da...

O çocukluk çağımızda, nice değerli yazarlarla içli dışlı olmuş, onları bağrımıza basmış, onlarla oturup, onlarla kalkmıştık. Ve delişmen, çılgın birer edebiyat tutkunu olup çıkmıştık.

Ve Andre Gide'in o unutulmaz, coşkun "Dünya Nimetleri" ni okur, üzerinde uzun uzun konuşurduk. Bunun dışında Necip Fazıl, Dostoyevski, Tolstoy, Kafka, Behçet Necatigil, Cemil Meriç, Jack London, Panait İsrati ve daha niceleri başucu yazarlarımızıdır.

Aksu'yu kutlar, yeni üretilere imza atmasını dilerim.

Ali İhsan Kekeç

GÜN BİTERKEN

M. Lütfi Kılınç'a

Hayat durmuyor
Sular da durmuyor
Zamanı durduramam
Sen; gözlerimde kara erik buğusu
İlk karşılaştığımız yerde dursan
Ne olur...

Kırk ikinci yağmurları dadandı dağlarım
Kırk ikinci yağmurlarında yıkandı yüreğim
Toplanır benim için eleğim sağmada renkler
Dağılır ormanda bulut, dağılır benim saçlarım.
Duygularım yalınayak yollara dökülür.
Kök nar dalı, ayı gülü, tavşan topuğu
Bir peygamber böceği uyuyor derinde.
Gün gedikten aşar, gölgeler dost olur
Avunur yürek burkularım benim
Çağla yeşili gözlerinde...

Benim başım bulanır
Sana uzanan ufuklar bulansa.
Gözlerim senden yana akar
Biri adını ansa...
Anamı düşümde görürüm
Fesleğen kokuları gelir uzaktan
Bir saman yeli esende.
Senden yana bir yıldız düşer
Bir hercai çiçek açar bende.

Sana kar tanesi desem erir
Nar tanesi desem dağılırsın.
Tespîh tanem ol
Bir teşehhüt miktarı çekeyim seni
Uzat ellerini bana uzat!...
Sonra geç kalırsın...

Ya gel aşılmazları aşarak
Ya git beni bulduğun yere
Dağlar dize gelir sen yola çıkanda
Denizler serilir ayaklarına.
Gün bitti, gölgeler uzadı
Geldik ömrün son baharına
Yollar sararmadan gel
Sular kararmadan gel
Belki çıkamam yarına...

BEYZA PURTAş

DUYMAK İSTEDİKLERİNİZİ DUYARSINIZ

Gerçeklerin düşe dönüştüğü bir yaşam desem ne anlarsınız bilmem. İlk kelimeden de yadırgamayın lütfen. Anımsamalardan bahsetmek istiyorum. Beş duyu organımız üzerine altıncı duyum organımız “anımsamak.” Gri tonda güneş açmayan günleri nasıl olurda gökkuşağı günlerine dönüştürebiliriz bunun derdindeyim bu aralar. Karanlıklar içinden doğan güneş gibi olmalı hayat. Karanlığın içinden elimizden ve düşlerimizden tutup bizi gün ışığına kavuşturacak anımsamalar. Hani ara sıra dalar gideriz; hatırlar gibiyizdir ve o birkaç saniyenin mutluluğu güne yeter.

Yaşam sabahın ilk ışıklarıyla başlar. Gecenin karanlığından kurtulup güne merhaba dediğiniz andan itibaren geriye kalan gözlerinizin ve duyularınızın açıklığıdır yaşamak.

Güneş hafiften kendini belli edince, kuşlar ötmeye başlar, kuşların ötmesiyle birlikte çiçekler mis kokularını etrafa saçar. Ah bir de iğde ağaçlarının kokusu yok mu? Yaşadığının farkına varırsınız pencerenize yakın bir iğde ağacıyla.

Gün ağarmadan sokaklarda adımlamalar başlar. İlk adımlar ne kadar sessiz ve naziktir. Uyuyan kuşlar uyanmasın dergibidir ayak sesleri. Sonra biraz telaşlı adımlar. “Sabah namazı uykudan hayırlıdır” diye çağırılı minareler yarım saati geçmek üzeredir. Bu vakitlere eşlik etmemek elde değil. Perdeyi aralayıp pencerenin kenarına oturmak ya da balkona çıkıp sabahın ilk serinliğine kendi bırakmak, Sabahın tazeliğini yaşamanın tadına varmak bir fincan kahvede.

“Gün güneşle başlar da, günün bereketi de sabah namazıyla başlar” der annem. Bazi

sabahlar namazdan sonra Kur’an-ı Kerim okurum. Annem bir defasında “bu sabah sesini duymadım telaşlandım biraz da” demişti. Gün aslında annelerin duasıyla başlar. Ve birkaç damla gözyaşı bırakır kendini kirpiklerin arasından. Yanaklarından süzülür, çenenin ucundan bırakır kendini uçuşuma. Annenin duasını tekrardan anımsar ve âmin dersin. Yüzünü bir tebessüm sarar. Az önceki intihar eden gözyaşı damlası toprağa kavuştuğunda mutluluğu yaşar. Bir gül toprağına düşmüşse değil mi. Bahçede güller var, her sabah annemin sabah namazından sonra onlarla konuşması kulaklarımda çınlar. Bazen de türküler söyler annem onlara. Ve anımsadıkça mutluluk dolar kalbim, ruhum...

Duymak istediklerimizi duyarız. Bunun için anımsamalar yardımcı olurlar bize. Ya da benim kendime uyguladığım bir tedavi çeşidi bu.

Sabahın aceleci adımlarından bahsediyordum. Takır tukur sesler yükselir sokaklardan. Gün ağarınca ayak sesleri arabaların gürültüsü arasında kaybolur. Sabah duyduğum ayak seslerinin yerini, kornalar, egzoz sesleri, makineler ve insanların uğultuları alır. Bu uğultular arasında insan nasıl kendine kalır? Nasıl olur da tebessüm ile güne devam edebilir ki? Annemin türküleri gelir bir anda aklıma, bir türküyü eşlik etmeye başlarım bende. Tıklım tıklım otobüs de oturacak yer bulursam muhteşem. Bulamazsam da birilerini itekleyerek kendime yer açmaya çalışmadım bu zamana kadar. Türkülere eşlik ederim, yada sabahın ilk ışıkları ile ötüşen kuşların mutluluğunu hayal ederim.

Bizler duymak istediklerimizi duyarız. Mesela çaycı Bekir Ustanın ocak başında yine neşeyle güne merhaba demesini anımsarım. Buda bir duyumdur. Ve o an ki anımsama beni şehrin gürültüsünden alıp çaycının sohbetine taşır. Sabah çayını tek şekerli içirim sonrasında ise şekersiz. Bunu kendim bilirim bir de Bekir Usta...

Çayı yudumlarırken başlar sohbetimiz, tanıdıklar selam verir. Kimileri de çayımıza ortak olur. Çay ocağı benim için önemli bir yer teşkil eder. Ocağın altında yanan o mavi ışık umut kaynağıdır. Esnafın güler yüzü o mavi ışıkta saklıdır. Anımsamalarda neler saklı bakar mısınız? Dalıp gitmişim şimdiden sabaha. Saat gecenin ikisi ve sessizlik içinde kalemin sesi var. Sesler var ama biz duymak istediklerimizi duyarız. Yoldan geçen arabanın usulca ilerleyişini de duyarızama kalemin sesi onu bastırır.

İstanbul'da vapur düdükleri, günün telaşıdır. İnsana hız katar ve biraz da huzur. Biraz huzur kısmından yaklaşmayı tercih edenlerden olmak kolay değil gibi gözükse de elinde ki simidi martılarla paylaştığın anda duymazsın o gürültülü şehir seslerini. İçimizde ki sesleri duyarsak dış engelleyici sesler yaşamımızda yer edinmezler.

Şimdi de bir başka pencereyi aralayıp bakalım. Dış sesleri bastırmak için kulaklıktan daha yüksek ses dayatmak yaşamımıza. Sesler, yaşadığımızın delili değil midir? Engel olmayın gün seslerine sadece yaşamınızda istediğiniz kadar olabileceklerinin farkına varmanızı istiyorum. Biraz daha kalbine yakın olmanı istiyorum. Mutlu günlerine daha da yakın olmandan bahsediyorum.

Anılar da kediler gibidir. Azdırmak için uzaklara götürür bırakırız ama döner bulurlar bizi tekrardan. Anımsamak da duyumsamaktır. Kıymetini bilseydiniz güne küçük notlar düşerdiniz. Ve bu küçük notlar yarının küçük mutlulukları olurdu. Her sabah zevkle takip ettiğim köşe yazarları var. Onların eğlenceli yazıları güne hazırlıyor beni. Aslında onlarda gergin ama günün ilk saatlerinde olan biteni tiye alıyorlar ki buda gün içinde bizi bekleyen hayata alıştırıyor bir nebze. İddialı bir söz olacak ama "Kendimizden sıkıldığımız kadar

kimseden sıkılmayız" diyorum. İçine gömüldüğünüz çıkmazlardan kurtulmak için mutlu anlarınızı not ediniz. Kendinize küçük bir not defteri edirsiniz belki de artık. Ya da okuduğunuz kitabın ara sayfalarında küçük notlar düşersiniz. Küçük notlar belki de kendimize başka gün ışıklarında mutluluk kaynakları olurlar.

Kendimizden bahsetsek kendimize olmaz mı? Bazen kendimden bahsediyorum kendime. Neler yaptın ve yapmaya devam ediyorsun diyerek. Hayatı ciddiye almayın kendinizi ciddiye almanız hayatı değerli kılar. Kendimle barışmaya çalışıyorum kendimi yargılayarak. Günün hesabını veriyorum kendime. Dök içini kendine, toparlanmak diyorum buna kendimce...

Anımsamalar diyorum, kendime getiriyor beni, şehrin gürültüsünden kurtarıyor. Üstelik yolculuk daha rahat geçiyor.

"Trenler, taş ya da demir köprüler ister geçmeye, insanlar tahta köprü..." diyor Behçet Necatigil. Tahta köprülerin sesi gibidir yaşamda. Nazik olursanız köprünün sesi de incecik olur. Velâkin tepinirseniz, tahta çat kırılır yaşamdan olursunuz.

Güne pencerelerinizi açarak başlayabilirsiniz. Sardunya çiçeği de ne yakışır evinizin penceresine.

Sesler; günün sesleri duymak istediğiniz kadar varlar. Kapı sesleri, korna sesleri, konuşmalar, kuş sesleri, öğrenciler, muavinin "çarşı, çarşı" diye bağırım sesleri...

Gürültü, insanın kendini kaybettiği yerde başlar, bulduğu yerde biter. Karanlığı, düşü, sessizliği sevmeyen bir çağda yaşıyoruz. Aslında insanı gürültüden, sokaklardan kopartıp kendi derinliklerine götüren şiiri unuttuk artık. Sessizlikler içinde onlar. Gürültüler içinde kayboluyorlar. İnsan kendine şiir olmalı, günün şiir gibi yaşamalı... Selamı da şiir gibi olmalı.

Merhaba yeni gün, merhaba annem, merhaba ben ve benden önce otobüse binip şoföre selam vermeyen insan...

Yalçın Yücel Üstadımın bir şiiriyle sizleri başa bırakmak isterim ki, şiir insana huzur verir ve gezdirir manevi dünyasında...

Değişim

Toprak

Yağmurun yağmasını beklercesine dingin

Uzantılarda dallar ucu çok gizil

Pamuk kozaları patlarcasına

Bir doyumsuzun göbeği kadar şişkin

Savrulan ne varsa dokungan

Çileler

Üst üste konsa çekilmez

Ve doğuşunda, batışında gün

Bir tuvale düşen resim kadar güzel

Hazırlamada

Bir şeyleri doğa yeniden

Belki orada

Belki de şuracıkta

Canlanış bir gökyüzü

Bir bulut gelivermiş

Sofrasını açmış tam üstümüz

Damlalar

Daha düşerken kokuyor toprak

Sesler bir başka çıkıyor

Sanki yeniden doğuyor dünya

Sancısı uzun sürse de

Doğumu koca bir sevinç

Nereden gelmiş derken

Bir yeşerti uzatıvermiş boynunu

Gün başkalaşmaya durmuş

Işıklar sarmış her yanı

Rengini bilemediğim renkler çıkıvermiş ortaya

Göğün altı

Hem anlamlı, hem doyumsuzlukta

Uzantılar uç uca eklemiş yaşamları

Yeniler unutturmuş ölümleri

Ne varsa bir sözcük oluvermiş

Yontulmuş anılar

Düşen şu yağmur damlası var ki

Değiştirmiş göğün altını

SANATI İNCELEYEN BİLİM DALLARI

Sanatı konu alan bilimlerin sayıca çok olması, sanat olayının, içinde barındırdığı sayısız kavram ve inceliklerin zenginliğine bağlanabilir. Her bir alan, bunlardan bir veya birkaçını esas alarak çalışmalarını sürdürür. Bu alanlar arasında ilk akla geleni, sanat felsefesi veya estetik olarak bilinenidir. Sanat tarihi ve arkeoloji, sanatı tarihsel boyutta inceleyenler. Sanat psikolojisi; izleyici veya sanatçı olarak bireyi, sanat sosyolojisi ise; toplumsal yapı ile sanat arasındaki ilişkileri araştırır.

A. Sanat Felsefesi / Estetik

Estetik sözü, konunun karmaşık ve zengin olmasından ötürü, akla pek çok şeyi getiriyor. Bu kelime köken olarak eski Yunana kadar iner. "Aisthetices" ; duyum, duyulan, algı, duyu ile algılamak gibi anlamları vermektedir. Estetik, bu anlamda duyulur algının, duyusalılığın sağladığı bilgi ile ilgili bir bilim olarak düşünüyor.

Estetik kelimesi ilk kez belirli bir bilim dalını adlandırmak üzere Alman felsefecisi A.G. Baumgarten (1714-1762) tarafından kullanılmıştır. Baumgarten, 1750-1758 yılları arasında yayınladığı "Aesthetica" adlı kitabıyla bu bilim dalını temellendirir, konularını ve sınırlarını belirtir. Böylece, felsefeden kesin-

likle ayrılan yeni bir disiplin doğmuştur. Bu sebeple, estetiğin bir adı da sanat felsefesidir.

Estetik, salt bir güzellik bilimi olarak temellendirilemez. Ancak, güzellik ile insan arasında belli bir ilgi vardır. İnsan güzelden hoşlanır, ondan haz duyar. Güzelliğin amacı insana haz vermektir. Buna göre, araştırılacak şey, güzellik olmayıp, haz fenomenidir. Olaya böyle psikolojist bir açıdan bakan Fechner (1801-1887), hazdan acıya kadar olan duygu ilgilerini incelemesi gereken böyle bir bilime hedonik (Grekçe'de 'haz' demektir) adını vermiştir. Fakat bütün bu yeni öneriler, belirli bir beğeni ve kabul görmemişler, bunların hiçbirini benimsenmemiş ve özellikle de Kant'ın ve Schiller'in estetik sözcüğüne ağırlıklarını koymalarıyla estetik adı, bugün estetik dediğimiz bilimin adı olarak yerleşmiş ve artık bu konudaki tartışmalar da sona ermiştir. Estetik: "Sanatın doğası, amacı, sanatçının kim olduğu, yaratıcı süreç ve sanatın değerine yönelik araştırmaları kapsayan bir bilim dalı"dır.

İlk defa "güzel nedir?" sorusunu Eflâton (427-348) sorar. Eflâton'un, çevresindeki sanat eserlerine karşı kayıtsız kalması beklene-
mezdi. Çünkü onun yaşadığı yıllarda, başlıca

Yunan tapınakları ayakta idi, ünlü heykeltıraşların eserleri şehirleri süslüyordu. Ünlü tragedyalar ise sürekli olarak anfiteatrolarda oynanıyordu. Eflâton, değişik eserlerinde güzelliğin, iyilik, fayda ve uyum gibi kavramlarla olan ilişkisini tartışmıştır. Onun öğrencisi olan Aristo (384-322), güzelliğin kurallarını maddî yapıda, yani bu dünyada arar. Bu düşünüşüne göre, güzellik, sanat nesnesi üzerinde incelenirse bazı belirtilere sahip olduğu görülür. Bunlar; güzel, simetri ve sınırlılıktır. Bu yaklaşım, oldukça matematikseldir. Güzel olan şey, parça ve bütün ilişkilerinin özelliğine bağlı olarak güzeldir.

Platinos (205-270) adlı bir Romalı felsefeci, güzelliği psikolojik ve metafizik yönleriyle ele alır. Her varlık, bir madde ve biçimden oluşur. O, “eşyayı güzelleştiren şey nedir?” sorusunu başka şekilde cevaplar; “uyum aynı kaldığı halde, aynı yüzün kimi zaman güzel, kimi zaman pek güzel görünmeysi, güzel’in uyum’dan farklı bir şey olduğunu gösterir.” Ona göre “güzel”, uyum değil; fakat uyumda parıldayan şeydir. Madde ruhun suretidir, biçimidir.

Ortaçağ Avrupa’sında sanat üzerine düşünme işi pek önemsenmez; asıl anlatılan şey sanatın ele aldığı konudur. Sonradan Hristiyanlığı kabul etmiş olan Aurelius Augustinus (354-430) adlı düşünür, yer yer antik felsefenin izlerini taşıırken, bir Hristiyan estetiğinin havasını da taşır. Augustinus’a göre eksiksiz uyum; birliktir. Bütün sanatlarda hoş giden şey, orantıdır. Orantı ve uyum ise birliği arar. Görülen şeyler, birliğe yöneldikleri için güzeldirler ve güzelliğin ölçüsü de bu birliğin ne derece gerçekleştirildiğine bağlıdır.

Uzun düşünce ve felsefe tarihi içinde estetiğe değinen daha pek çok düşünür vardır (Eflâton, 427-348; Aristo, 384-322; Augustinos, 354-430 vd.). Bunlardan biri Friedrich Hegel (1770-1831) fazlasıyla dikkat çekicidir. Ona göre sanat, tabiatın taklidi değil, fakat bir idealdir. Bir ruh tarihinin sanata dönüşüğünü kabul eden düşünür, yalnız güzellik

felsefesi kurmakla kalmamış, güzellik ideali ni tarihsel gelişimi içinde gözden geçirmiştir.

Buraya kadar sayılan isimlerin dışında, T. Lipps, N. Hartmann, B. Croce, G. Lucas, Çernişevski ve Plehanov gibi düşünürler, estetik bilimine katkıda bulunan önemli kişiler olmuştur. Bunlardan Lipps, psikolojik estetiğin kurucusudur. Lipps, estetiği şu şekilde temellendirmektedir: “Estetik güzelliğin bilimidir; bu, çirkinin bilimini de kapsar. Bir obje, bende özel bir duygu, güzellik duygusu diyebileceğimiz bir duygu uyandırdığı ya da uyandırmaya etkili olduğu için ‘güzel’dir. Estetik, bu etkinin özünü tesbit etmek, çözümlemek, nitelendirmek ve sınırlamak ister. Bu görev bir psikolojik ödevidir. Buna göre, estetik de bir psikoloji disiplini dir”.

1. Sanatçı Kimdir?

Estetiğin ele aldığı sorunların en başında herhalde sanatçı vardır. Çünkü, insan olan sanatçı olmasaydı, sanat doğmazdı. Sanatçıda, diğer insanlarda görülmeyen kurma gücü, duyarlık ve duygu üstünlüğü, çağrışım zenginliği gibi özelliklerin bulunduğu bahsedile gelinir. Fakat bunlardan daha ayırıcı özellik, sanatçının algısındadır.

Sanatçıda, diğer insanlarda görülmeyen kurma gücü, duyarlık ve duygu üstünlüğü, çağrışım zenginliği v.b. gibi özelliklerin bulunduğu söylenmektedir. Fakat, asıl ayırıcı özellik, sanatçının algısındadır. Sanat, gerçeğin taklidine o kadar karşıdır ki, modern estetik, temel ilkelerinden birini, sanat eserini gerçeklikten soyutlamada buluyor. İşte bu başlıklar, sanatçının yaratıcı kişiliğinden gelmektedir.

2. Sanat Eseri Nedir?

Bir sanat eserinde ne var ki, bizi böylesine etkiliyor, bizi bizden alıp götürüyor? Bir tabloya, bir heykele, bir romana, bir şiire sanat niteliğini kazandıran şey nedir? İnsan kendisini bir sanat eseri, sözelimi bir tablo karşısında bulunca, Delacroix’nın dediği gibi; “renklerin, ışıkların, gölgelerin bir düzene girmesinden doğan ve tablonun musikisi

denen bir izlenim" alır. Tablonun daha ne dediğini anlamadan, bu sihirli uyum insanı kavar.

Sanat eserini, çeşitli öğelerin kaynaşmasıyla biçimlenen, içi ile dışı bir olan, duygu+düşünce+renk+çizgi ve ses bileşimi olarak görmek, yanlış olmaz. Sanat eserinde değişen şey, içerik değil biçim ya da biçimsel bakıştır.

3. Estetik Heyecan

Sanatçıdan kopan ve topluma karışan sanat eseri; yani şiir, roman, tiyatro, heykel, resim, kendisini okuyanı, dinleyeni ya da seyredeni bekler. Sanat eserinin bunlardan biri ile karşılaşması, estetik durumu meydana getirir.

Bir sanat eserini ya da bir günbatımını seyre dalan kişi, gerçekliğin zorunluluklarından kurtulmuştur. Seyre dalışın konusu dışında bütün şeyler kaybolup gitmiş, bir tarafa bırakılmıştır. Günlük yaşantının çeşitlilikleri içinde farklı durumlarla karşılaşan insanların pek azında rastlanılan bu duruma, sanatçıda ve sanatseverde daha çok rastlanır.

Estetik heyecanın ilk şartı, şüphesiz duyumdur. Fakat, bu duyum imgeleri uyanırmazsa, onları duygulandırmazsa, estetik heyecan bir anlık ve geçici kalır. Bir tablodan, bir şiirden, bir senfoniden beklediğimiz şey, yalnızca çizgilerin, renklerin, sözcüklerin ya da seslerin soyut düzenlemesi değil, bu düzenle sanatçının bir ruh anını sonsuzlaştırmasıdır. Bu bakımdan, eksiksiz estetik heyecan, duysal hazzın, biçimsel ve duygusal hazlarla birleşimidir. Duyum, sanatın başlangıç noktasıdır. Fakat, duyuların ham maddeleri olan duyumlar, imgeleri uyarmadıkça, aklın değerlendirmesinden geçirmedikçe, tam estetik heyecan uyanmaz.

B. Sanat Tarihi ve Arkeoloji

Bu iki bilimin birbirleriyle olan ilişkisi veya farklılıkları çoğu defa yanlış anlamalara yol açabilecek şekilde karıştırılmaktadır. Arkeoloji ve sanat tarihinin ayrı ayrı bilim dalları

olduğunu ileri sürenler bu ayrılığı şu noktalarda toplarlar:

1. Her iki bilim, sanatın farklı devrelerini inceler. Arkeoloji, öncelikle eski Yunan ve Roma sanatını ele alır. Yunan-öncesi, prohistorya adı verilen arkeolojinin özel bir alanına girerken, Roma devrinden sonraki sanatlar yani Bizans ve İslâm sanatlarını sanat tarihi inceler.

2. Arkeoloji, insan elinden çıkan her türlü (estetik değer taşıyan veya taşımayan) malzemeyi inceler. Sanat tarihi ise bunların "güzel" olanlarını inceler.

3. Arkeoloji, kendi eserlerini bulmak için kazıya başvurur. Arkeolojik araştırmalarda kazı esastır veya önemli bir yer tutar.

Görüldüğü üzere, sanatın çeşitli tarihî dönemleri için ayrı ayrı bilim dalları doğmuş gibi bir durum söz konusudur. Yunan ve Roma uygarlıklarının maddî kalıntıları ortaya çıkarıp inceleyen arkeoloji, klâsik arkeoloji adıyla tanımlanmakta, klâsik arkeolojinin başlangıcı yazının icadına kadar indirilmektedir. Gerçekte, "eskinin bilimi" (arhaios + logos) anlamına gelen arkeolojinin, ilgi alanına bir zaman sınırı koymaması gerekirdi. Öteden beri bilim dünyasında, enstitü ve üniversitelerdeki kürsülerde yerleşmiş olan bu yanlışlık, arkeoloji biliminin kuruluş yıllarındaki araştırmaların, özellikle Yunan-Roma eserlerine yönelik olmasından kaynaklanmaktadır. Daha sonraları Güney Amerika'dan Asya'ya, Afrika'dan Anadolu'ya kadar yoğun bir arkeolojik kazı faaliyetlerinin olduğunu görüyoruz. Bu kazılarda Ortaçağ kentleri kazıldığı gibi, tarih öncesi yerleşim merkezleri de kazılmıştır.

"Sanat tarihi nedir?" sorusunun en kestirme cevabı, "sanatın tarihidir" şeklinde verilebilir. Ancak bu tanımlama çok kısa ve kapalıdır. Bu bilim dalının zenginliğini ve çok boyutlu muhtevasını yansıtabilmek üzere, şu tarif yapılabilir: Sanat tarihi, tarih şartlarından doğan maddî kültür eşyasını inceleyen bir bilimdir.

Bugün bağımsız bir bilim dalı olan sanat

tarihi, yeryüzünün gelmiş geçmiş bütün sanatlarını kapsayan birçok konuyu ilgi alanı içine alır. Dünyanın herhangi bir köşesinde ya da herhangi bir çağın belirli yıllarındaki sanat hareketi, özetle insanın sanat deneyleri olarak yaşadığı her şey, sanat tarihinin ilgi alanına girer. Bundan da anlaşılıyor ki, genel bir sanat tarihi yanında, yalnızca belirli bir sanata yönelik sorunları konu edinen özel sanat tarihleri vardır: Çin sanatı, Türk sanatı, Mısır sanatı v.b. gibi. Belirli karakteristiklerle birbirinden ayrılan bu sanatlar arasındaki ilişkiler kadar, aynı sanatın içinde yer alan üslûp ve ekollerin birbiriyle olan ilişkileri de sanat tarihinin inceleme alanına girmektedir.

C. Sanat Psikolojisi

Sanatın tanımlarından olarak; “insanın kendini anlatma yollarından biri” şeklinde bir tanım yapmak mümkündür. Ancak, bu tanımlama içinde yer alan “kendi” ne demektir. Bunu tam olarak açıklayamıyoruz. Yani, sanat eseri, insanın istekleri, hayalleri, duygularını mı dile getirir? Eğer böyle ise, sanatın tarihsel gelişimi nasıl açıklanabilir? Psikolojinin diliyle sorarsak, “insanın, sanat eseri yaratmasını yöneten şey nedir?” diye sorarak işe başlamamız gerekir.

Sanatı psikolojik olarak ele almak eski bir eğilimdir, fakat bu eğilimi deneysel metotlarla oturtan yaklaşımlar son yıllarda görülür. İlk defa, sanat eşyasının biçimini ve özünü tartışan yazar T.Lipps (1851-1914)’dir. Kısa tarihi boyunca sanat psikolojisi, zamanla iki konu üzerinde yoğunlaşmıştır: 1)Sanatçının psikolojisi ve 2) Algılayanın psikolojisi.

Psikoanalitik çalışmaları başlatan S.Freud (1856-1939), ünlü sanatçıları, onların eserleri üzerinde tartışmalar yaparak inceler. Psikoanalist görüş, izlenim, rüyalar, bilinç, fantazy, imajinasyon, dikkat problemleri üzerinde yoğunlaşır. Duygu ve düşünce, saplantı gibi sorunlarla birlikte sanata eğilen bu akım, sanattaki üslûp sorunundan çok, bilinç altını açıklayan temalarla ilgilenir.

Psikoanalist ekole göre, sanat eserinin; istekleri, hayalleri, bastırılmak istenen duyguları, bir başka plânda dile getirdiği düşünülmektedir. Psikolojik verilerin, sanatçı hakkında bilgi verdikleri, sanat eserinin bilirisini açıklamaya yardım ettikleri bir gerçektir. Ancak, sanat eserinin değeri ve tarihselliği bu yoldan açıklanabilir mi? Bu sorun, tartışmaya değer bir konu olarak görülmektedir.

Psikolojik yaklaşımın ikinci sorunu “algı” olayıdır. Bu olayı başlı başına ele alan psikoloji alanı “Gestalt” okulu olarak bilinmektedir. Algılama işlemi, çevredeki eşya ve olayların bünyeleşmiş bütünler halinde kavranmasını sağlayan psikolojik bir olgudur. Bununla, bir şeyi, bir nesneyi (rengini, hacmini, boyutlarını) duymaktan dolayı zihnimizde bir iz meydana gelir. Sanatçının tabiatı anlamadaki yeteneği, bilincindeki bazı tasarımların yerleşmesiyle gerçekleşir. Özellikle plâstik sanatlarda görme, gözle bir şeylerin varlığını duyma, işin en önemli yanıdır. İnsan, estetik faaliyeti geliştikçe eşyalar, varlıklar ve simgeler dünyasında yaşamaya başlar. Beş duyumdan biri olan gözün kapsadığı duyumlar aydınlık, karanlık, renkler, hacimler, biçimler, uzaklıklar gibi en temel kavramlarını, zihnin estetik perspektifi içine alır. Bu kavramlardan oluşan bir konuyu, sanatçı kafasında oluşturmamışsa, yani sanatçı bir konuyu tam anlamıyla incelememişse, konuyu kâğıt üzerine ne kadar güzel çizerse çizsin, çizim göze ne kadar hoş görünürse görünsün, model sağlam algılanmadığından ortaya sağlıklı bir desen çıkmaz.

Yaratıcılık, daha başlangıçta, sanat konusu olmazdan önce, insanoğlunun psişik yapısıyla gerçekleşen bir işlemdir. Yalnız figürlü sanat konuları değil, en soyut yaratmalar bile, daha önce görüntüsü ve biçimleri mevcut olan malzemeye dayanmaktadır. Seyircinin de algılama işlemi, çevredeki eşya ve olayların, bünyeleşmiş bütünler halinde kavranmasını sağlayan psikolojik bir olaydır. İnsan gözü çevresindeki olay ve eşyaları algılamak,

her zaman fotoğraf makinesi gibi çalışmaz. Özellikle büyük sanat eserleri; yalın bir uyarıcı olmaktan çok, karmaşık ve kavranması zor, değişik sembollerle zenginleştirilmiş ürünlerdir. Eserde beliren kültür faktörünün ağırlığı, izleyici tarafından çözümlenirken; tabiattaki modele nelerin eklendiği, nelerin abartıldığı veya vurgulandığı dikkatle ele alınmalıdır. Çünkü, eser, seyirci tarafından biçimi aracılığı ile algılanır. Bu durumda, sanatçıyla seyirci arasındaki titreşimin açıklanabilmesi, bir bakıma, algılanmakta olan konu ile ona katılan kültürel unsurların belirleyiciliği arasındaki salınımda ve ilişkide düğümlenmektedir.

Hangi çağda olursa olsun, sanatçı da, seyirci de bir görme ve idrak etme eylemine girer. Bu bakımdan algı kavramı ve ona eklenen unsurlar, sanat psikolojisinin önemli sorunları arasındadır.

D. Sanat Sosyolojisi

Sanat sosyolojisi adı verilen dal, sanatçının yaşadığı toplumla sanat kurumu arasındaki bağlantıları inceler. Çünkü, her insan gibi sanatçı da, diğer insanlarla ilişki halindedir, ortak bir yaşantı içindedir. Onun içinden çıktığı toplum, onun hedef aldığı kitleler ve sanat eseri arasındaki sayısız ilişkileri, sosyolojinin bir dalı olan sanat sosyolojisi inceler.

Sanat ve yaratma olayını, birkaç faktörün etkisi ve sonucu olarak düşünebiliriz. Bunlardan birkaçı : sanatçı kişiliği, kullanılan malzeme, teknik ve sanatçının içinde yaşadığı toplumsal ortamdır. İnsanın yarattıkları incelenirken, onun evrensel bir yaratık olması yanında, millî ve toplumsal bir varlık olduğu da göz önüne alındığından, bireyin anlaşılabilmesi için, onun bağlı olduğu toplumsal yapı'nın da anlaşılması gerekmiştir.

Sanat, doğrudan doğruya insanlara seslendiğine göre, sorunun çözümünü bir bakıma insan toplumunda aramak gerçekten yerinde olur. En basit tanımlamaya göre; sosyoloji, toplumları ve toplum içindeki olayları inceler. Sanat ise, bütün toplumlar da yaygın bir olgudur. Sosyoloji, toplumlar da böylesine yaygın bir olaya ilgisiz kalamazdı. İşte bu düşünceler ışığında, sanatın insan toplumuyla olan ilgisini yorumlayabilme kaygısı, bazı sosyologları ve sanat tarihçilerini yeni bir bilim kurmaya yöneltmiş, böylece sanat sosyolojisi doğmuştur.

Halkın, ya da toplumun büyük çoğunluğunun, sanatı belirlemede payı olduğu düşüncesi, geç devirlerde kabul edilmiştir. Antik çağda, halkı, sanattaki değişme ve gelişmelerin temel etkeni olarak kabul etme eğilimi görülmez.

Sanat sosyolojisi, yüzyılımızın başında sanat tarihinin bir branşı olarak değil; sosyolojinin bir branşı olarak ortaya çıkar. C.La-lo'nun "sosyolojik estetik" dediği şey, sosyal sınıfların sanata olan ilgisini kritik eden bir görüştür. Yazar, kendinden önce benzer düşünceleri ortaya atan Guyau'nun izleyicisi gibidir.

Sanat faaliyeti, kalıcı ve evrensel değerleri bile amaçlasa, her zaman belirli bir topluma sunulur, arz edilir. Bir artistik faaliyete toplumun verdiği değer; eserin kabulü, onun anlaşılması, korunması ve elden ele geçişi bir toplum içinde olmaktadır. Ancak, bütün bunların dışında sanatçının özel bir işlevi de vardır. İşte bu noktadan sonra sosyoloji, teorilerini sanata açıklamakta yetersiz kaldığını görüyoruz. Çünkü, sanatla toplum yapısından başka bağlantılar da vardır.

KAYNAKLAR

- EDMAN, Irwin, Sanat ve İnsan, Estetiğe Giriş, 2. Baskı, Çev: Turhan Oğuzkan, İnkılâp ve Aka Kitabevi, İstanbul, 1977.
ERİNÇ, M. Sıtkı, Sanatın Boyutları, 1. Basım, Çınar Yayınları, İstanbul, 1998.
GEİGER, Moritz, Estetik Anlayış, Çev: Tomris Mengüşoğlu, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985.

- MÜLAYİM, Selçuk, Sanat Tarihi Metodu, Anadolu Sanat Yayınları, No:1, İstanbul, 1983.
MÜLAYİM, Selçuk, Sanata Giriş, 2. Baskı, Bilim ve Teknik Yayınevi, İstanbul, 1994.
TUNALI, İsmail, Estetik, 3. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1989.
TURGUT, İhsan, Sanat Felsefesi, Akademi Kitabevi, İzmir, 1993.
YETKİN, Suut Kemal, Estetik ve Ana Sorunları, İnkılâp ve Aka Kitabevi, İstanbul, 1979.

Derya Bayton

SAVAŞ

Cesur bir yürekten yüreğim kırıntılı,
Tam tam sesleri umarsızlıkla ipe asılırken.
Ninemin sandığına bulaşmış umut lahzada saklı.
Tenimin kavrukluđu masum,
İsyan darbe yapamaz iken çocuk yüreğe.

Yakışmayana gözümde biçilir ölüm elbisesi
Gölge; kalan kısmın satlı bir metruk çatı altında.
Yokun içine yokluk kazınır, sürgün katrandan katkı.

Ölüm uykusu! tatlı yatağında mı yaratılır sevgili?
Kara toprağı saçlarında göğsüne taradığıma.
Acıların körü böğrüne saplı,
Havaya paslı kelimeler boşandıran,
Canilik en çok bana yakıştı.

Tarak dişleri kırılır gözgüde yârin hayaliyle,
Kanımdan isyan çekilirken ortalığa sevgilim saçılır.
Evimin parçalanmış duvarlarına dayanak olmaz babam,
Dolandığı urgana, kanını anlatan satırlar çekilir.
Kara ağıtları bağrından koparıp,
Son nefes içine çektiğı yıldızları gözünden akıtan,
Biri diğerinin gölgesine gömölür.

Karanlığı kucaklayan diri, ben ölüymüşüm.
Yürürüm sarhoş adımları atarak meze peşine.
Pireyi meyhane köşesinde yorganla yakarım.
Savaş gören köşelerim sığınak,
Uyuzunu kaşıyan köpeklerle.

Yılgınlığı anlamak kocaman hırlatır dişleri,
Hesap gününe çatılır bakışlarım.
Yayılırken dudaklarım etraflica darağacına,
Masumiyet sancılarına diriliş goncası açılır,
Dürölür aksak yüreklere defteri kan güllerinin.

YÜREKTEKİ BETONLAŞMA

Geçti günlerin
Bir duvar arası
Sıkıştırıp durdu
Beton bir kucağa

Bilemezsin o yüzden
Güneşin dokunuşunu hiç
Isınmayan pencerem
Üşür bu yüzden

Nasıl açar çiçeğini bir dal
Meyveye dururken doğa
Güleçtir yüzü
Bir anne gibi belki de

Sormuyorum
Bütün bunlar yabancıyken sana
Beton bir duvar
Ya da sen

Fark etmiyor
Darılma sakın
Yalan söylemeyi
Beceremedi hiç dilim

Işılray Yeşilsu

NİCE OLACAK

nice olacak
kitaplar
satılmaz olunca raflardan

okumaz olunca insan
ekran başından kalkmaz ki hiç
donmuş et gibi beyinler

sorun yok deniyor da
gidiyor işte
tek tek çukurun içine

nice olacak
şiiirler, öyküler, denemeler ve diğerleri
ve bir kenara itilince iyice

düşünce hareketsiz kalınca öylece
kuru bir ağaç dalı gibi
ne olacak?

HZ. ADEM

I

Hâk yarattı cennette, bir güzel kuldur Âdem
Masumiyet sırrında, ne güzel kuldur Âdem

Siyah, beyaz, kırmızı topraklar balçık olur
Ruh üflenir bedene, bunu hisseder Âdem

Aksırırverir birden, ruh imtizac ederken
“Elhamdülillah” diye hâle, şükreder Âdem

Secde emretti Mevlâ, kapandı tüm melekler
Bu imtihan sırrında, Kâbe gibidir Âdem

Ben topraktan üstünüm, secde edemem diyen
İblis lanete uğrar, bunu seyreder Âdem

Cennetinde uyurken, sol eğe kemiğinden
Havva eş yaratılır, buna sevinir Âdem

Yaklaşma dedi Allah, şu ağaç yasak size
Ol nefsin tuzağında, kendini bulur Âdem

Havva’yı ikna eder, şeytan hem ağlayarak
Allah emri çiğnenir, zelleye düşer Âdem

Ye’se düşer Utanır, Mevlâ’nın karşısında
“Rabbena zalemna...” der, mağfiret olur Âdem

Zahmetsizce yaşarken, Şol cennet-i âlâda
Tekrar dönmesi için, dünyaya iner Âdem

Çiftçilik, demircilik, ziraat öğretilir
Emek ve külfet ile toprağı sürer Âdem

Ayrı düşer Havva'dan, zor geçer ikiyüz yıl
Ol Resulullah aşkına, tekrar affolur Âdem

II

Serendip'ten Mekke'ye, Cebrail'le beraber
Harem sınırlarına, görevle gelir Âdem

Kâbe inşa edilir, Beyt-ül Ma'mur altında
Meleklerden tavafi, hacı öğrenir Âdem

Âdem sorar Mevlâ'ya, bu beytin ecri nedir
Gelen arınır gider, bunu beğenir Âdem

Günahlar çok olsa da, Hacca koşup gelenler
Mevlâ daim affeder, teşekkür eder Âdem

Tanısmaktır, niyazdır, kurtuluştur Arafat
Havva ile buluşur, vakfeye durur Âdem

Sıvazlanan sırtından, bütün ruhlar dökülür
Resul, Nebi hepsini görür seyrederek Âdem

"Ben sizin Rabbiniz değil miyim" sorar Mevla
"Evet, sen Rabb'ımızsın" cevabı duyar Âdem

Arz ve sema kaydeder, ruhların cevabını
Dünya bir imtihandır, hilkatî anlar Âdem

Bu Elest Meclisinde, şahit olur ruhlara
Kim Ahdine uymazsa, çaresiz kalır Âdem

Şeytan, nefis ve günah, tehlikeli üçgendir
Ömür boyu sınava, tabi tutulur Âdem

Kıskançlık ve hasedle, ilk cinayet işlenir
Hâbil'in ölümüne, daim üzülür Âdem

Hâbiller öldürülür, masumiyet bilinmez
Haşır neşir mizan da, hepsini görür Âdem

III

Kardeşini katleden, ilk insan olur Kabil
Hâbil sâfiyetinde, müstakim durur Âdem

Tanıştırmaktır niyazdır, kurtuluştur Arafat (doğrusu böyle)

Kıyamete dek sürer, Hâbil Kabil savaşı
Teslimiyet sırrında, huzuru bulur Âdem

Kırk bin ümmeti olur, ecel vakti gelince
Gurbette yaşar gibi, dünyada ölür Âdem

Yıkanır kefenlenir, koku sürer melekler
Defin öğretilir, kabire gömülür Âdem

Selam ve rahmet olsun, sâfiyet timsaline
Evlatların halini, Miractan görür Âdem

Miracta selamlaşır, ol Resul Âdem ile
Salih oğlum hoş geldin, Cennetten bilir Âdem

Seyreder ol Âdem'i, Cebrail'le beraber
Bütün evlatlarına, hâlâ düşkündür Âdem

Sol tarafta toplanır, günahkar olan ruhlar
Kabil'e uymuş hepsi, baktıkça ağlar Âdem

Sağ tarafta toplanır, masum ve temiz ruhlar
Hepsi Hâbil yürekli, bakar sevinir Âdem

Nefsin imtihanı var, Hâbil Kabil sırrında
Bugün ne taraftayım, diye düşünür Âdem

Âdemoğlu kırarsa, nefsin prangasını
Nasuh bir tevbe ile cümle kurtulur Âdem

Yılmaz, sen müstakim ol, tıpkı Hâbiller gibi
Muhammed Mustafa'da, teselli bulur Âdem.

Ayşe Dağlıoğlu Kat

ÇOCUK OLMAK

geceler bazen ateş böceği olur ne zaman dokunmaya kalksam
yanı başımda nazlanan şımarık kuş yuvasına kabuk tutar
yanık haziranlarımıza çekilmiş kahve serpip
bunca koku arasında seni ayırt edebilmekse yanımıza kalan

bilmem köy yağmurlarıyla sorgulanmak isteyişim
bir memleket Nerval'leşir kendi çocuğunu hatırlar belki de senin yerine
alyuvarımın içine sığınıp suçların küçükçe başının yastığı kadar beyaşılaşmadan sislere
tahta kapıya karşı başını kaldıramamanın komasında
bekleyiş ufalan bedeni büyütürken
henüz sıska kalabalıklarımızın karnını ya da
her sütlü çayı öğrendiğim yeni sabahların öksüzlüğünde
sayı boncuklarımın arasındaki mesafe uzadıkça uzar
gelmeyen sözlerinin yerine
harfimin bağışlayıcı kuralını imlâ hatası yapmaktan korkarak uyanırdım

yetişmeyi geciktirdiğin vakitlerimizin temelini sıvarken
çatlayan hasret kılcalına üşüşürken kanatlı mavi kelebeklere
bu sefer kan kokmazdı her şeye rağmen
yaprağını eğdirmesine izin vermezdik dışısıyla çünkü
her balçıkta insan devleşir hor görüldükçe
benzediği yüzü oysa heykel de insandır bir yönüyle
acındığıyla ayrılssa da yontuldukça bu yanımız daha çok...

her baba dediğimde bardağın kulpu terler tuttuğum yerden
ve tutunurken boş fincan köşesine iki damlayı da beraberinde düşürmeden
içimden tekrar büyümek gelir

SON NEFER

Havada kuru bir soğuk, nasılsa caddelerin kalbi atmıyor. Böyle zamanlarda yağmurluklarına heceleri dolduran şairler umutsuzca yaslanıyorlar yağmura ama nafiye. Sanki her dizenin sırlıslıkla özlem kokan bir başkalığı varmış gibi. Oysa hayatın sarnıcından oluk oluk boşanan hikayelerdir dizeleri bereketli kılan.

Yani şimdi bir şairin yürek çarpıntısında almadan soluğu kurulmaz mı şehrin orta yerine pazar? İsyan ateşleri mi yakılır varoşuna ıssızlığın? Çocukların topunu patlatan huysuz bakkalın kepenklerinden hayat yummaz mı gözlerini her akşam? Saatler bir randevunun gelişine ayarlanmaz mı? Sinemalar perdelerini açmaz, kuşlar çatıların kuytu köşelerinde sokulmazlar mı birbirlerine titrek ve kararsız?...

Gecenin uykusunu bölen sancılı sesi bir bebeğin kaç dizenin dizinden kovulmuştur da şairlerin eteklerinden dökülmüştür sokaklara. Şehrin gecelerinden medet bir kaç satırlık karanlık, biraz yakası dağınık hüznün, çokça yalnızlık ve alıcnaplığı yıldızların...

“Şimdi gidene söylemediğin iki kelime takılmışken boğazıma ,susmakla bağırarak arasında... Sessizliktir tercihim.”

Mevsim döner, yollar uzar, ses bir rüzgâr ıslığında mahpus, göz sırtına dönüktür pervanenin. Yürek kar, ömür kar, sevdâ kar...

Hesaplar buğday sarısı bir göğün altında yeniden göğertirler sevdâyı. Bilmez kelimesi “sus” olanın elleri seni, bilmez kar altında kendini yok pahasına eriten sezgiyi .

Tam da şimdi, akşamın sesimi daralttığı bu saatte yazıyorum bunları sana. Seni cümlemin yüklemine emanet edip kelimelerimi ayaklarının altına seriyorum. Şairlerden çaldığım yıldız tozlarını serpiştiriyorum göğüne ama biliyorum yeniden uyanmak sevdasına tutulup yok sayacaksın benden geleni.

Biliyorum, ruhun kalbimden ağır. Aşk pahasına teslim olmayacak kumdan kalendeki son nefer. Eğiliyorum evet, o neferin son nefesindeki çocuksu kararlılığa, soylu kayba. İşte bu yüzden her yakamoz akşamında trüvanın uykusunu bölüyorum ben, göremediğin kadar uzağındayım cengin.

Bir dertten sızan mey'im, ne kadar kalabilirim daha yanaklarının kenarında? Ah, şu geçip giden kış ve toprağın ıslak yüzüne yarenlik eden ayak sesim. Biz nereye varsak orası hüznün, hüznün...

Mektubumun kadehlerini dolduruyorum son kez-nasılsa... Bir sana, bir bana. Bir yüzünden düşüyor bin parça, bir yüreğimden dağılıyor bütün posta kutularına kahr. Hadi son uykunun eciri senin olsun, insaf, suretin çarşaf çarşaf yıldızların altında.

Öykü

Hacı Ali Özturan

TINTON EHMET

Minareden okunan salânın bitmesini sabırsızlıkla bekliyorduk. Acaba kimdi ölen...

Salâ bitince müezzin, “Akçakoyunlu mahallesinden Ahmet Göcek...” deyince içimden “Bu Tinton Ehmet...” dedim. Rahmet okuyup hemen bir Fatıha okudum. Kendimi öğle namazından sonra Batıpark Camiinden kalkacak olan cenazeye ayarlayarak anılara daldım.

Ahmet Göcek dersiniz kimse bilmez, Tinton Ehmet dediniz mi herkes tanırdı. Babamın hızarında kadroluymuş gibi hamallık yapardı. Başka insanların işlerine gitmez, sadece hızarımızın getir götür işlerini yapardı. Motorlu taşıtların pek bulunmadığı o yıllarda hamaliye işlerini kendirli hamallar yapardı. İnsanların çarşıdan aldığı ağır eşyaları, malzemeleri onlar taşırdı. Onlara kolaylık olsun diye her güzergâha birkaç tane hamal taşı konmuştu. Binek taşına benzeyen bu taşlar hamallara kolaylık olsun diye özel yapılmıştı. Hamallar kendirle sımsıkı sarıp sırtlarına aldıkları öteberiyi yoruldukça 60-70 cm yüksekliğindeki bu taşlara dayayıp iki üç dakika soluklanır, sonra ikinci hamal taşına kadar ter içinde yollarına devam ederlerdi.

Tinton Ehmet yiğit bir hamaldı... Öteki hamallardan Kâye Memmet, Mızırak Memmet de yığitti ama Tinton Ehmet kadar değillerdi. Tinton Ehmet kendiriyle sımsıkı sardığı kaçak keresteyi Kısıkkaya’daki bir evden alır, ara sokaklardan geçerek ormancılara, kolculara yakalanmadan Batıpark Camiinin bodrumundaki hızara getirirdi. Bazen iki keresteyi birden, hatta keresteler biraz inceseyse üçünü birden sardığı olur, sarışın olan Tinton Ehmet’in açık renkli teni kıpkırmızı olurdu. Yanaklarından sızan terler çenesinden aşağıya şıp şıp damlardı. Onun bu yiğitliğini görenler parmak ısırırdı.

Babam ona karşı her zaman cömert davranırdı. Bir liralık iş için 2.5 lira verdi mi Tinton Ehmet sevinir, olduğu yerde yarım dönerek zeybekler gibi yere diz vurur ve “Hey gidinin efesi...” diyerek Yörük Ali türküsüne başlardı. Onun bu sevinci babamın çok hoşuna giderdi. Onu mutlu görmekten keyif alırdı.

Tinton Ehmet, gençliğinin önemli bir kısmı savaşlarda geçmiş bir insandı. On beşlilerle harbe girmişler, Yemen’de bozguna uğramışlar, İzmir’de Yunan’ı denize dökmüşler... Kaç yıl askerlik yaptıysa, üç cephede çarpışmış

fakir bir kahramandı... Babamdan aldığı bir lira, iki buçuk lira hamaliye ile evini geçindirirdi. Karısı Hayriye Bacı düğünlerde okuyuculuk yaparak aile bütçesine katkıda bulunurdu. Bir düğün olduğunda Hayriye Bacı mahalle mahalle gezip düğün sahibinin düğüne davet edeceği aileleri tek tek dolaşır, düğünün hangi gün, nerede olacağı, kına gecesinin nerede ne zaman olacağı konusunda davetli hanımları bilgilendirir, davetli hanımlar da bahşiş olarak Hayriye Bacının torbasına bulgur, dövme, simit, tarhana verirler; Hayriye Bacı da bunlarla geçim sağlardı. Bir de düğün bittiğinde düğün sahibinin verdiği beş on kuruş para onun emeklerinin karşılığı olurdu.

Tinton Ehmet abdestinde namazında, Allah'ın verdiği yürekten şükreden bir insandı. Kimsenin malında parasında gözü olmaz, kimseye haset etmezdi. Neşeli bir insandı. En sıkıntılı olaylar bile onun neşesini bozmadı. Yamalı elbiseyle gezer, neşesinden hiçbir şey kaybetmezdi. Hele yaptığı bir iş karşılığında (babam) Araboğlu Mustafa okkalı bir hamaliye vermişse çok sevdiği, bize de sevdirdiği Yörük Ali türküsüne başlardı. Atatürk'ün "Ordular, ilk hedefiniz Akdenizdir! İleri!" komutuyla Yunanı denize kadar kovalayan Mehmetçiklerin arasında bulunan Tinton Ehmet o günlerin anısı olarak, millî kahramanlarımızdan Yörük Ali için yakılan türküyü sever, keyifli zamanlarında bir dürtlüğünü söylerdi:

"Alçak yüksek tepeler
Kulağında elmas küpeler
Çam dibinde oturuyor
Eli mavzerli efeler
Ardından da nakaratı gelirdi:
Hey gidinin efesi, efesi
Efelerin efesi"

Bir başka zaman Yörük Ali Efe türküsünün başka bir dürtlüğüne de uzanırdı:

"Ödemiş'i bastılar
Çalışa da mavzer astılar
Yörük de Alinin korkusundan
Yunanlılar kaçtılar
Tabancamın demiri
Teslim olmam, ölüm Allah'ın emri"

İşte bu nakaratı, başkasından hiç duymamıştım.

Rahmetler olsun...

Batıpark Camiine vardığımda musalla taşının üzerinde, babamın çam tahtalarından alelacele yaptığı ecer bir tabutun içinde yatıyordu. Üzerine küçük bir halı örtülmüştü. Maraş'ta Akçakoyunlu ile Mağralı mahallesinin insanları cenaze olduğu zaman, ne kadar önemli olursa olsun, işlerini bırakırlar, camiden mezarlığa kadar cenazeye katılırlardı. Cenaze kalabalığının fazlalığını görenler o cenazenin Akçakoyunlu veya Mağralı mahallesinden olduğunu bilirlerdi.

Kalabalık gurup gurup birikmişti. Aralarında babamın da olduğu küçük bir kalabalığın yanına varıp dineldim. Konuşkan ve konuştuğu dinlenen biri olan babam anlatıyor, diğerleri suskun suskun, arada bir baş sallayarak dinliyorlardı:

...Yemen'de ordu bozulunca bunlar kaçmışlar... Yemen'den kaçan kurtulmuş zaten. Yönlerini Maraş'a dönüp gece gündüz yürümeye başlamışlar. Üç dört kişileriymiş... Acıkmışlar... Bir köyün yanından geçerken bir evin önünde duman görmüşler, yemek var sanarak oraya varmışlar. Meğer kadınlar pekmez kaynatıyorlarmış. Kulplu tasla bunlara pekmezin köpüğünden biraz biraz

vermişler. Pekmez köpüğünün tuttuğu ne olacak, insanın içi sıyrılır. Köyden çıkarken köyün delikanlıları sopalarla bunları çevirmişler, elbise olarak neleri varsa, donlarına kadar soymuşlar. Bunları çırılçıplak köyden dışarı kovalamışlar. Rahmet olsun, sağlığında anlatırdı da, çöl gündüz sıcak olurmuş, geceleri de soğuk olurmuş. Bir kütüğün üzerine oturmuşlar. Ciğerlerini üşütmemek için çıplak vücutlarını sırt sırta vermişler, öylece sabahı etmişler. Ertesi gün çok acıkmışlar. Köyün birinden yiyecek isteyeceklermiş ama çırılçıplak olunca köye girememişler. Köyün kenarına erkeklerin gelmesini beklemişler, elleriyle şuralarını kapatarak onlardan yiyecek istemişler, karınlarını doyurmuşlar, Arap köylülerinin getirdikleri birer bez parçasını peştamal gibi bağlayarak yola devam etmişler... Araplardan iyilik de görmüşler kötülük de... Cembiye ile Türklerin karınlarını deşen, midelerinde bağırsaklarında para arayan Arapların olduğunu anlatırdı. Böyle geçen bir ömür... Dile kolay... Ehmet Ede ile biz aşağı yukarı kırk yıl birlikte çalıştık, birbirimizden incinmedik. Allah gani gani rahmet eylesin.

Güdüklerin Halil babama sordu:

-Mustafa Usta, neden Tinton Ehmet demişlerdi acaba rahmetliye?

Babam pişkin pişkin güldü:

-Dükkân önünden Bayazıtlı'ya doğru çıkarken köşede bir Üçe Kahve vardı... Burada bazen Karagöz oynatırlardı. Oyunun birinde kadın kocasına tinton kocacığım, tonton kocacığım diyormuş. Ehmet'in de hoşuna gitmiş olacak ki Karagöz'ün burasını sağda solda söylemeye başlamış. Sonra da ona böyle bir lâkap takmışlar. Adı buradan gelir...

Yörük Ali türküsünü ne zaman duysam Tinton Ehmet'i, onun girdiği savaşları, zaferleri, bozgunları anımsarım. Türk ulusunun verdiği büyük sınavı anımsarım. Anımsarım da bizim kuşağın ne kadar hazıra konmuş bir kuşak olduğu gözlerimin önünden film şeridi gibi geçer. Balkanlardan Yemen'e kadar toprağa düşen Ahmetlerimiz, Mehmetlerimiz gelir aklıma. Şehitlerimiz, gazilerimiz, kahramanlarımız gelir aklıma. Ben de şehitlerimiz, gazilerimiz, Tinton Ehmet gibi kahramanlarımız için Fatiha okuyarak onlara olan borcumu biraz da olsa ödemeye çalışırım. Sonra da Yörük Ali türküsünün sadece Tinton Ehmet'ten duyduğum nakaratını bazen içimden geçiririm, bazen de mırıldanırım...

Tabancamın demiri

Teslim olmam, ölüm Allah'ın emri.

AYFER ÖZKAN

Anı

Ahmet Yüzeroğlu

AHMET GÜRÜNLÜ

Maraşlı edelerin edep hocası Ahmet Gürünlü Hocamız; doksan küsur yaşında, gönüllerde kurmuş ve üzerine kurulmuş olduğu sevgi tahtının üstünde, herkesi saygıyla iki büklüm ede ede, saltanat bayrağı elinde, her biri Nasreddin Hoca fıkralarını aratmayacak güzellikte ve özgünlükte anılar konfetilerini gönüllere serpiştire serpiştire, herkesi, son yolculuğunda bile gülme krizine boğarak aramızda ayrıldı.

... Güneşli, ipil ipil bir gün... Üstelik bir tatil günü... Cumartesi... Belediye hoparlörlerinden durmadan, arkası arkasına yinelenen bir ölüm duyurusu "Eski ve emekli edebiyat öğretmeni, filânın babası, dedesi değil, ellili-altmışlı-yetmişli yılların öğrenci edelerinin, babası, dedesi kadar kendisine yakın hissettiği, efsaneleşmiş, menkıbeleşmiş hocası Ahmet Gürünlü Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur."

Ulu Camimizin bu seferki konuğu diğerlerinden epeyce farklı. Ulu Camiinin ululuğuna yakışır konuğu musallâda sükût içinde... Avludaki kalabalık giderek çoğalıyor. Sanki bir bayramlaşma yeri... Gelenler, yıllar sonra bir araya ancak gelebilmişler gibi kucaklaşıyor, koklaşıyor; özlemle, sevinçle ve de içtenlikle Hocalarını rahmetle anıyorlar...

Gelenler hep birbirlerini tanıyor. Mırıl mırıl anılar naklediliyor... Kulak veriyorsunuz ki bu avlu bir cami avlusu olmaktan çoktan çıkmış, teneffüs saatinde bir okul bahçesine dönüşüvermiş. Otuz veya kırk yıl öncesinin Abarabaşı Orta Mektebinde veya kilisesinden bozma Lisesinde hâlâ öğrencisiniz... Yaşınız elliler basamağında titreyiyor. Omuzlar, en üst rütbeleri taksalar bile götürmeyecek

kadar yorgun ve çökük... Saçlar, bir zamanlar zafer çelengi gibi başınızın üstünde gururla taşıdığınız pırıltılı günlerine iç çekiyor.

Tiz bir zil sesi gibi cenaze namazına davet yapılıyor:

"- Er kişi niyetine! Allahuekber!..."

Aynı çekingenlik, aynı edeplilik, aynı sevecenlik safında yürekler birleşmiş; zamanın görünmez mürekkebiyle yazılmış anılar defterinizin son yaprağına son noktayı, Hoca'nızın tabutunu omuzladığınızda koymuş oluyorsunuz... Onu ebediyete uğurluyorsunuz... "Hocam güle güle..." diyorsunuz...

Ahmet Gürünlü, sadece bir hoca değildi. "Nev'i şahsına münhasır." denilen bu eski sözün son uygun tipi idi. O, tek kişilik bir mektep veya tek oyunculu bir tiyatro gibi kocamandı.

Eğitmesi, öğretmesi, ders vermesi bir tulûat Tiyatrosu havasındaydı. Her dersi böyle bir seyirlik oyun içinde ve lezzetinde geçerdi. Sesinde, yüzündeki binbir çeşit mimiklerinde, karikatür çizgisine uygun gövde biçiminde 'Kavuklu Hamdi', 'Kel Hasan' gibi usta tulûatçılarımızın zengin bir benzerliği gözlenirdi. Öğrencileri hem seyirci, hem oyuncu durumundaydı. Bir derslik oyunlarının konusu önceden hiç bilinmez, tahmin bile edilemezdi. Eski halk şairlerimizin ne kadar saz ve söz ustası olduklarını kanıtlamak için nasıl ki ortaya "ayak" denilen bir sözcük atılır, bu tek sözcükle atışma ve doğaçlamada en güzel şekilde kafiye oturtma yarışması yapılırsa, rahmetli Hocamızın derslerinde de yaramazca en ufak bir çıtırtı, bir gülme kıkırtısı tulûat oyununu başlatmış olurdu.

Hocamızın değişmez bir iki aksesuarı vardı

oyunlarında. Bunlardan birincisi burnunun ucuna kadar düşürdüğü ve kendisini daha daha kendisi yapan tel çerçeveli gözlüğüydü. Ağır gövdesini ayakları zor taşırdı ama gözleri ve boynu fıldır fıldır aynı süratli devinim içindeydi. Kulakları hassas, sesi müthişti. Bu ses; keskin bir kılıç gibi, Maraşlı edelerin yeni yetmelik küçük, tatlı cakalarını, havalanmalarını, daha havada iken 'şak' diye ikiye bölüverirdi.

Cumhuriyet öğretmenliğinden çok, eski Osmanlı Medresesi hocalığı yakışırdı kendisine. Zaten, aşağı yukarı, yaptığı da oydu. Söz gelimi yoklama yaparken yumurcak edeler, koskoca zadeğân sınıfına girmiş gibi olurdu.

"- Evladım, sen Kanadıkırıkzade Ömer Efendi, sen Dedezaade, sen Tekerekzade, sen Hocazade filân Efendi, tahtaya buyurun!" derdi. Alay mı ediyordu, yoksa soyluluk sayımı mı, ayrımı mı yapıyordu, belli değildi. Ama tahtaya çıkan küçük edelerin yüz ifadelerinden anlaşılırdı ki, bu kinayeli sözler, iğne gibi batmıştır şımarık şişkinliklerine.

Sınıfta enfiye çekmesi de çok meşhurdur Hocamızın. Enfiyesiz duramazdı. Çünkü enfiye çekmesi, bir ilaç gibi doğaldı ve ihtiyaçtı kendisi için. Ama sınıf için öyle mi ya? Öğrencilerin kasıklarını zor tutarak gülmeme veya kendisini tutamama yarışmasıydı. "Kıh" diye gülme puskuruğu atanın vay haline... Kırk satır mı ister, kırk katır mı; yoksa kızgın saç üzerinde hoplatılmak mı, yahut tahtada "hinzırlı" mitralyöz atışına maruz kalmak mı?... Artık o kendi paşa gönlünün bileceği işti.

Şöhreti ve saygınlığını arttıran, daha doğrusu kendisini efsaneleştiren şey, kırk-elli yıl sonra bile okuttuğu öğrencilerini numaralarıyla çıkarabilmesiydi. Belleği de, kulağı, gözü ve sesi gibi keskindi. Küçük Çavuşlu Camiinin yakınında otururdu. Emeklilik yıllarında daha çok Çocuk Bahçesi civarında gezinir ve eğleşirdi. Maraşlı edelerin de ilk göz ve gönül ağrılarının başladığı ve depreştiği semtti yine burası. Hocayla eski öğrencileri, en çok burada birbirlerine tesadüf eder, hal hatır sorarlardı. Görüşme sonrası Hocamızın romatizma ağrıları, yuvar yuvar eve dönün-

ceye kadar 'şıp' diye kesilir, neşesi yerine gelir; hâlâ sevildiğinin, sayıldığığının, aranıldığığının, keyfini, başını havaya doğru kaldırıp ölçülü, kısa, gür sesli kahkahasıyla belirtirdi.

Bir iki defa da kendisiyle benim Orduevi önünde karşılaşmam oldu. Adımı, orta ikide, beraber okuduğumuz amcaoğlu rahmetli Cevdet'inkiyle birleştirir, "Ahmet-i Cevdet-i Yüzer" derdi. Bu tuhaf terkipli, tumturaklı bir Osmanlıca ile adımı söyleyişi, ne yalan söyleyeyim, beni göklere çıkarırdı. Bazen de 'Ahmet Cevdet Paşa' yapardı beni. Ben, gerçek paşalık rütbesine kavuşmuşum gibi onurlanırdım, gururlanırdım. Daha ağzım kulaklarımda iken ikinci övgü bombardımanı arkasından gelir:

"-Aferin, Ahmet evladım... Haberlerini alıyorum öğrencilerinden, çok memnun oluyorum. Çocuklara aruzu da öğretiyorsun değil mi?"

Bu soruya hayır denilmeyeceğini bildiğim için birazcık yalan da olsa "evet" demiştim...

"-Öğret evladım... öğret... çocuklar öğrensinler..."

Aruzu kendisi gibi öğretmemiz mümkün mü... nerde...?

Elindeki kalemin arkasıyla veya tombul parmaklarına çok yakışan gümüş halka yüzüğüyle kürsüde "fâ i lâ tün"lü tık tıklamalar ancak onun yapabileceği, becerebileceği hünerli ve zevkli işti. O tık tık lamalar yok mu?... İnsanı içinden kudurtur, kıskırtır, kırdatır, gülme krizine boğardı.

Aile ocaklarından ilk olarak ayrılıp, ilk olarak bir Ankara, bir İstanbul görmüş, ilk olarak bir üniversite okumuş, ilk olarak bir doktor, bir eczacı, avukat-hâkim, bir daire müdürü, bir siyasetçi, bir öğretmen çıkmış, Hocalarının "Hinzır herif!" azarlamasını bile kendileri için bir şeref, bir ayrıcalık kabul eden, yaşları şimdi kırktan aşağı olmayan küçük büyük tüm Maraşlı edelerin başı sağolsun....

Artık 'Küp' Ahmet'imiz yok... Hocanızla ilgili anılarınızı, bir altın küpü gibi, torunlarınıza saklayın... Olmaz mı?...

NOT: Bu yazı Sayın Özcan Gülkesen'in sayfasından alınmıştır.

Öykü

Ömer Baydemir

EKMEK KAVGASI

1940'lı yıllar; Nazi Almanya'sı dünyayı cayır, cayır yakıyor. Alman topçularının Bulgaristan'daki top sesleri Edirne'den duyuluyor. Almanların Türkiye'ye vurmaları an meselesi. Ancak, yıldırım savaşı yapan Alman Genel Kurmayı, Ortadoğu'ya, petrol yataklarına inebilmek için her Türk askerini, siperlerinden süngüyle kazımadan bu işin mümkün olmayacağını biliyor, bu yüzden saldırıyı göze almıyor!

Her ihtimale karşı bütün ihtiyatlılar silahaltına alınmıştır. Birinci Dünya Savaşından ve Kurtuluş Savaşı'ndan çıkan Türk Milleti yanmış, yıkılmış bir vatanın üzerinde yaşıyor. Genç Türkiye Cumhuriyeti yoksullukla, fakirlikle boğuşuyor. Almanların karşısındaki müttefiklerden İngiltere, bizi savaşa sürüklemeye gayret ediyor. İngiliz başbakanı Churchill, bu hengâmede Adana'ya kadar gelip bizi savaşa katılmaya ikna için İsmet Paşayla görüşüyor. Büyük devlet adamı, usta diplomat İsmet Paşa, bir şekilde onu atlatıyor. Türk Milletinin kaldıramayacağı bir badire atlatılmış oluyor.

Savaşın yarattığı ekonomik kriz, üretim eksikliğinin yarattığı yokluk milletimize kıtlık yaşıyor. Her tür üretime el konuluyor, temel gıda maddeleri karneye bağlanıyor. Devlet silah altındaki askerini bile doyuramıyor. Mil-

letimiz sabırla, metanetle dişini sıkıyor.

İşte, böyle bir ortamda Kümbet'in saygın din adamı Kodaz Hoca'ya, mahallenin zengin çiftçi ailelerinden Şişman Arif Efendi, üç uruplağ (45 kg) buğday hediye ediyor.

Hoca, oğlu Mevlid'e

-Oğlum tüm değirmenler işsizlikten kapalı. Ama sen bir yolunu bulup şunu bir öğüttür de ekmek yapalım diyor.

Akşamın ilerleyen saatlerinde Mevli, buğday dolu çuvalı sırtlayarak bahçelerin arasından, su değirmeni Cılok Değirmeni'nin yolunu tutuyor. Çevrede in cin top oynamaktadır. Nihayet, Pınarbaşı'nın kuzey arkıyla dönen değirmene ulaşır.

Çağlayarak akan suyun çıkardığı bin bir ses, insana ürküntü vermektedir. Her değirmen gibi burası da müşteri yokluğundan dolayı kapalıdır. Sıkı sıkıya kapalı kapısına olanca gücüyle vurarak avazı çıktığı kadar bağıyor;

-Kimse yok mu?

Ses seda yoktur. Sessizlik ve karanlık içine bir ürperti salar. Konduğu çuvalı yeniden sırtlayarak Hazinesarlı su değirmeninin yolunu tutar.

O değirmen de bahçelerin arasında ören bir yeredir. Seyeklere sürünerek değirmeni bulur. Yine korku veren su sesleri, zifir karan-

lık, bir Allah'ın kulu yok... Bağırır, çağırır bir ses veren olmaz. Değirmenin kapısı açıktır. Gözlerini karanlığa alıştırarak el yordamıyla un öğüten taşı bulur.

Çiçekli Değirmeni sahibi Duruş Usta yakın ahabıdır. Zaman zaman değirmene yanına gider sohbet ederken onu izlerdi. Değirmen taşının altına doğru inen bir kolu çektiğinde taşı döndüren suya yol verir, taş da dönerdi. Görgüsüyle aynı işlevi yerine getirdi. Gerçekten taş dönmeye başladı. Hemen getirdiği buğdayı taşın abarasına boşalttı. Taştan öğütülerek dökülen unu el yordamıyla yokladı. Gerçekten bu işi başarmıştı. İçini, başarmanın mutluluğu doldurdu. Eğer bu unu öğütmeden eve dönseydi babası Kodaz Hoca kendine neler sayardı.

Şunun şurasında öğütülecek buğday üç uruplağ, yarım saatte işi bitti. Unun döküldüğü çukura girip eliyle sıyırarak unu çuvala doldurduğu sırada yanı başında, o karanlıkta, bir öksürük sesiyle irkildi. Tepesinde heyula gibi bir adam silueti belirdi. Dizinin bağı çözülmüştü. Sesi titreyerek:

-Kimsin! Benden ne istiyorsun?

Adam hiç istifini bozmadan, emir verince-sine:

-Ben zahire kolcusuyum. Hadi, elini çabuk tut, kapıaltına (Bayazıtlı'daki hükümet konağı) gideceğiz. Sen, her türlü buğday ve unun devlet kontrolünde olduğunu bilmiyor musun? Hadi sallanma.

Mevlit çaresiz adamın dediklerine uyarak;

-Buğday zaten üç uruplağ, kaç gündür evimizde ekmek yok. Bu da zaten bize hediye, gel sen beni görmemiş ol, bırak da gideyim.

Söylene söylene ıssız, karanlık bahçe aralarından yola koyulurlar. Vakit de hayli ilerlemiştir. Çevreden sabahı haber veren horoz sesleri duyulmaya başlamıştır. Kümbet Camii'nin yol ayrımına gelinmiştir. Kodaz Hoca'nın evi Dink Arkı'nda (Delikli Taş Caddesi).

Kolcu, Mevrit'in sırtındaki çuvalın ucundan çekiştirerek onu Beyazıtlı'ya götürmeye zorlamağa başlar. Bir çekiştirme, itişme, kakışma başlar. Çevrede bir Allah'ın kulu yoktur. Mevrit çuvalı yere bırakır, cebinden, arkadaşı bıçakçı Mehmet çavuşun armağanı koca kamasını çıkarır, kolcuya:

-Anam avradım olsun, bu çuvala bir daha elini sürersen, seni burada gırtlaktan gırtlığa boğazlarım, der.

Çaresiz kolcu:

-Senin evini biliyorum. Şimdi jandarma alıp geliyorum, görüşürüz.

Mevrit çuvalı kapığı gibi uçarcasına evlerini bulur. Zaten Hoca da sabır tesbihi çekerek oğlunu beklemektedir. Ortalık aydınlanmıştır. Ayazdan oğlunun geldiğini görür. Kapıya koşar. Mevrit olanları anlatır. Hoca, hışımla karısını kızlarını uyandırır. Hemen sacayağı çatılıp altı yakılır. Leğenlere un boşaltılır, iki koldan hamur yoğrulur. Ekmek tahtaları, oklavalar, evraççıkırılıp ekmekler açılmaya başlanır. Bir taraftan ekmekler, bazlamalar pişmeye başlanır. Bir elin nesi var, iki elin sesi var kabilinden iki saatte tüm hamur ekmek olup ekmek tablasına girer.

Gerçekten de kolcu yenilmemiş, iki jandarmayla çıka gelir. Arama, tarama unun izine bile rastlanmaz. O gün, Kodaz Hoca'nın evinde bayram şenliği vardır. Çok çekindiği babasına mahcup olmadığı için de Mevrit'in keyfine diyecek yoktur.

Not: Hikâye edilen olay, olayın kahramanı Mevrit Kodaz'dan dinlediklerimdir.

AYNALARIN PARMAK İZLERİ

-Kış geliyor. Kışı seviyorum. Gelmekte olduğunı bildiğimden seviyorum. Gel, gelecek, geliyorum... Gelmek fiili gelişinden olsa gerek, insanın zihninde hiçbir olumsuz intiba uyandırmıyor. Mesela aynı soruyu bana üç ay sonra sorsanız cevabım değişirdi. O zaman kışı sevmezdim. Hem şimdiden karar verdim, üç ay sonra kışı hiç sevmeyeceğim. Keza bugün de sonbaharı sevmiyorum.

-Neden?

-Neden mi? Neden olacak, o da bıraktı gitti bizi. Gitmek ne sevimsiz, ne kadar iğreti bir kelime... "Gel" gibi doldurmuyor insanın ağzını tatlı tatlı. Zaten gitmek fiilinin içerdiği manayı ne idüğü belirsiz üç harfli bir kelimeyle nasıl betimleyebilirsiniz ki? Saçma! Gelmek sadece gelmektir.

-Gitmek peki, o tam olarak nedir?

-Bana mı soruyorsunuz yoksa kendinize mi? Cevap gayet açık, bilmemenize imkân yok. Gitmek, terk etmek, vefasızlık etmek, sözünden dönmek, dımdızlak ortada bırakmak, ihanet etmek ve benzeri şeylerin hepsi demek. Bunca çirkinliğine rağmen insanların nasıl bu kadar alçaklabildiğini anlayamıyorum. Gitmek, bence yanlış batılılaşmanın en keskin örneği... Onların ilmini, fennini almak yerine gitmelerini almışız. Çok Batılaştık. Feci Batılaştık!

-Batılılaşma fikrinden rahatsız oluyorsunuz sanırım."

-Hayır, aksine çok severim. Kendi adıma Batılılaşabilmek için hemen her yolu denerim. Etrafımda da benim gibi bu işe gönül vermiş insanlar bulundururum genelde. Mesela iki tane arkadaşım var, biri Filistinli, diğeri Türk. İkisi de Almanya'da yaşıyor. Türk olan Arapça bilmiyor, Filistinli de Türkçe bilmiyor. Ortak dilleri Almanca! Üçümüz bir araya gelince işaret diliyle anlaşıyoruz. Çünkü ben de Almanca bilmiyorum.

-Türk olan arkadaşınızla Türkçe konuşmuyormusunuz?

-Türk olanla Türkçe konuşabiliriz evet, ama Filistinli arkadaşımız kendisini dışlanmış gibi hissedebilir. Dile biraz daha yatkınlığım olsa Almanca'yı daha çabuk öğrenebilirdim.

-Zannederim Almanca öğrenmeye çalışıyorusunuz.

nuz.

-Tabi ki, Almanca kursuna gidiyorum. Arkadaşlarımla ortak bir payda da buluşmam gerek.

-Arkadaş olmak başlı başına ortak bir payda değil midir zaten? Eminim ortak bir dil dışında başka ortak özellikleriniz de vardır.

-Aaa... Ne demek istediğinizi anladım. Hiç göstermeseniz de içinde muhafazakâr bir taraf olduğunu biliyorum. Şu başka ortak payda İslam olsa gerek, yanılıyor muyum?

-Hayır, aslında onu kast etmemiştim. Fakat bu konuyu açtığınıza göre daha önce bununla ilgili düşündüğünüzü düşünüyorum.

-Siz gerçekten yaman bir kadınsınız biliyormusunuz? Evet, üçümüz de Müslümanız, El-hamdülillah! Sanırım merakınızı bir nebze olsun giderdim. Ama ortak payda İslam mı? Aslında hiç bu açıdan bakmamıştım mevzu. Kafam karıştı. Kur'an okuyoruz tabii arada. Çocukken Yasin suresinin ilk iki sayfasını ezberlemiştim de, tamamlamak nasip olmadı işte. Bakın görüyor musunuz, nasip falan demeye de başladım. Siz benim aklıma karıştırıyorsunuz. Dinimizle günlük yaşamımızın (arkadaşlık ilişkilerimizin) alakası ne? O ikisini önceden birbirinden ayırmamışlar mıydı?

-Din ve siyaset birbirinden ayrılmıştı.

-Haa... Siyaset miydi o? Peki siyaset günlük yaşamın içinde değil mi? Nasıl ayırabilmişler ki? Her neyse, tehlikeli sulara yüzüyoruz. Bence konuyu değiştirmeliyiz.

-Ne söylemek istiyorsanız açıkça ifade etmekten çekinmeyin lütfen. Konuştuğumuz her şeyin aramızda kalacağından şüphemiz olmasın.

-Her şey aramızda mı kalacak? Bu nasıl olacak? Etrafımız teknolojiye dağlarla çevriliyken hem de... Şimdi size, mahalle bakkalındaki güvenlik kamerasından tutun da elimizdeki telefonlara kadar her şeyi bizi dinlemek, öğrenmek ve yönetmek için kullanıyorlar, desem ne düşünürdünüz? Zaten sizinle konuştuğuma göre normal biri sayılmam, beni tefe koyarlar şizofren olmuş diye.

-Eleştirilmekten, yargılanmaktan korkuyorsunuz. Böyle düşünmekte de haklısınız ama kendinizi özgür bir şekilde ifade etmelisiniz.

-Düşüncelerim ancak muktedirlerin düşün-

celeriyle paralelse özgürdür. Değilse onların düşündüğü şekilde düşünmek için ya kendimi zorlarım ya da onlar beni zorlar. Neyse, Almanca diyordum, kulağa pek kaba, pek haşin geliyor ama ne de olsa bir dil bir insan değil mi? Almanya da yaşayan Filistinli arkadaşım yeni biriyle tanışmış. Aşık olmamışlar da, eğer kafaları uyuşursa ilerde olacaktıymış. Öyle tasarlıyorlarmış. Aşkın bile tasarlandığı dünyanın tam ortasında bir ben kaldım aşka inanan, bir de siz kaldınız psikolojiye güvenen. Psikolojide aşkın da kuramları var mıdır sahi?

-Evet.

-Var mı? Sahiden mi? Şaşıtm doğrusu, bu kadarına da pes yani!

-Sizi bu kadar şaşırtan nedir?

-Nasıl şaşırmam, aşkın psikolojisi diyorsunuz. "Aşk bir hastalıktır" derlerdi de klişe zannedip umursamazdım. Bu durumda aşk mı hastalıktır, yoksa aşka tutulan mı hastadır?

-Daha açık ifade edebilir misiniz?

-Aslında soru çok basit. Aşk fiili mi tuhaf, fiili gerçekleştiren mi tuhaf? Aşktan fiil olarak bahsetmek biraz garip görünebilir, evet. Fakat görüyorsunuz ki aşkı ilerde yapmak üzere tasarlayan ben değilim. Yarın yemeğe gideceğim demek gibi bir şey bu da. Fiil değil de ne öyleyse? Belki alışveriş listesinin hemen altındaki yapılacaklar listesinin ortasında bir yerlerdedir aşk fiili. Durum buysa kesinlikle yapılmalı zaten! Siz bilmezsiniz, benim çok öncelerden tanıdığım iyice bir solcu vardı.

-O da mı aşka inanmazdı?

-Yok, o Allah'a inanmazdı. Allah'a inanmamak ateist olmak falan gibi... Öyle bir şeydi işte. Yoksa hani "Ben sana inanmıyorum, yalan söylüyorsun sen." gibi bir şey değil. Daha doğrusu "Varlığı veya yokluğu beni ilgilendirmiyor." derdi. Bir çeşit "Sen benim istediğimi yapmadın. Ben de küstüm oynamıyorum." şeysi. Bazen benim de aklıma gelmiyor değil hani mızıkçılık yapıp oyundan çıkсам, tecahül-i arif yapsam... Varlığını iliklerimde hissetsem de reddetsem... Böyle başkaldırınca bir şey oldum sansam. Varlığım kimseyi ırgalamıyor ya, yaratıcımı rahatsız etsem. Ateşle oynasam. Anneme etsem bu sözleri şimdiye kösteği yemiştım... Siz de terliği geçirmek istiyor musunuz kafama böyle şımarık şımarık konuşunca?

-Hayır.

-Doğru, psikolojide dayanın kuramı yoktur muhtemelen. İnancın da kuramı var mı diye sormaya korkuyorum. Var olmasından korkuyorum.

Çünkü bana göre iman gelmek fiiliyle aynı kökten türemiştir, kuramı falan olmaz. Bir kere iman geldi mi yüreğe, o çirkin üç harfli ölse döndüremez insanı, nafi! Şeytanın aslında bir cin olduğunu bilmez çoğu kimse. Cennetten kovulan melek derler ondan için. Yahu, meleklerin iradesi mi var da başkaldırısın Rabbisine? Cin diyorduk... Fark ettiniz mi, onun da üç tane harfi var tıpkı git gibi. İhanet eden, aldatan, yalan söyleyen, cennetten sonsuza dek giden cin.

-Sizi gerçekten üzen gidişlere maruz kaldınız mı hiç?

-Evet, elbette!

-Gidenlerden en çok kimin gidişi canınızı sıkıyor peki?

-Derinlere inelim diyorsunuz yani? Peki... Babaannem vardı, gerçekten çok hoş kadındı. Yanlış Batılılaşmamıştı. Esasen hiç Batılılaşmamıştı. Benim babaannemin toprağa gömdüğü her şey filizlenir, hiç biri kuruyup gitmezdi. Elleri işte öyle kudretliydi. Ben tohum yeşertmeyi bırakın, yaşayan menekşeleri katlediyorum. Neyi eksik yapıyorum? Gerektiği kadar sevemiyor muyum onları? Dualarla sulardı rahmetli bostanını. Karşısında bir insan varmış gibi muhabbet ederdi ağaçlarla. Şimdi düşününce babaannemin biraz garip bir kadın olduğunu görüyorum. Tavuklar giremesin diye bostanın etrafına çit niyetine sokuşturduğu kuru dallar bile yeşerirdi. Korkunçtu! Harikula-deydi! Akıl sır ermezdi...

Babaannesinin kuzusu, sarı danası bir Yasin-i şerif okumamış ardından, diyor el âlem. Hissizliğime, unutmuşluğuma veriyorlar... Ne zaman ruhuna okumaya kalkışsam ruhunu okumaya durduğumu kimselere söyleyemedim. İşte şimdi siz öğrendiniz. Fakat onun ismini anmadan bir tek gün geçirmedim. Zannederim o da benden Yasin-i şerif istemedi. İçimden sürekli onu anlatmak geldiğine göre belki de bilinmek istedi.

Zincirini koparmış süt danaları gibi babaannemin peşinden koştururken fıstık yeşili naylon ayakkabılarının altında bastığım toprağın her bir zerreciğini hissedirdim. Yanından geçtiğimiz bütün bahçe duvarlarına tırmanır, bulduğumuz her kurnadan patlayana kadar su içerdik. Babaannem bazı çeşmelerin suyunu şifalı olduklarını söyleyip özellikle içirirdi. Bazen hızımı kesip arkasına geçer aynen onun gibi yürümeye çalışırdım. Elleri arkasında, lastik ayakkabılarını sürüye sürüye sabit bir hızla ilerler, doğduğundan beri gördüğü manzarayı sanki ilk kez görüyormuşçasına mutlulukla seyrederdi. Söylediği türkülerin çoğu-

nu kendi uydururdu, bilirdik ama dinlemek zevk verirdi. Kendimi bildim bileli ince bir sis perdesiyle örtülü gözleri dermansız dertlere ağlar, sonra tatlı bir anının sıcaklığıyla gülümseyiverdirdi. Biz şaşkına dönerdik...

Yanımdan geçtiğimiz tarlalardan yaş nohut almak isterdik. Hemen izin vermez, önce hesap kitap yapardı.

“Yok, ondan almayın yavrum. Sahibi arsız, halal etmez hakkını. Şoorda Şefket dayingilin tarlası var. Oradan alın. Ben sonra derim ona, o halal eder hakkını.”

Bilgelik denen şey böyle bir şey olsa gerek galiba. Zira sezdirmeden öğretirdi. Helal yenir, harama asla el sürülmezdi!

“Bilmem mi ben onu?” diye söylenmeye devam ederdi sonra. “Şurdan sıkır, şurdan yalar bunlar. Allah çalışana ne vermez? Bizim de var çok şükür, her şeyimiz var. Geçen gün Çürük- yer’den bir torba madenis topladım, eve gelirken gelinine rastladım da ona da bir elçim verdim. Ol- sun, halal-i hoş olsun, yesinler... Amma çok yağ- nış gızım, yağnış iş. Çoluk çocuğun gözü düşmüş, şuradan iki dal koparsa Allah ona ganisini verir. Adam dediğinin gönlü bol olacak...”

Gönlü bol olmak ne demek kafa yormadım hiç. Fakat öğrendim ki, sen başkasına verirsen Allah sana daha çoğunu verirdi.

Alacaklı da, verecekli de bir Nasuh’un gızını bilirdi. Herkesin halası, emesi, abısıydı. Dünyanın en kalabalık nüfusunu bizim köyden ibaret sa- nan ben aklıma sığdıramazdım. Evet, o zamanlar masumduk, gitmelerle kirlenmemiştik henüz. Düşünür, düşünür işin içinden çıkamazdım. Bir insan aynı anda nasıl bu kadar çok kişinin bir şeyi olabilirdi ki?

“Babaanne herkes mi senin akrabası ya?” diye sorduğumda hep aynı cevabı verirdi.

“Hepicimiz Âdem babamızdan gelmedik mi?”

“Geldik mi? Âdem baba kim babaanne?”

Lafı uzatmayı sevmez, insanlarla az, kendisiyle çok konuşurdu. Peşine takılıp ben de inerdim ahıra. Bütün dişi sarı buzağların adı benim adımdı, bütün dişi kara buzağların adı ablamın adı olurdu. Adımı koyduğu buzağıyı severken ben de onu severdim. Beni okşayamaz ama sarı buzağıyı şef- kate boğardı.

İneğin memesinden yeni çıkmış ılık sütün kö- püğüne saman taneleri, çer-çöp düşmüş olurdu. O her seferinde “Üfle de iç.” derdi. Koca helkeyi tepeme diker, üfler içerdim, üfler içerdim...

Köy yerinde (olabildiğince) leydi olan ablamın aksine ne kadar pislik varsa hepsine bulaşırdım. Saçlarım darmadağın, gözlerim kara kara, yanak- larım alev alev yanardı. Her zaman bitlenirdim. Beni öpmek, sevmek, yanaklarımı sıkmak iste- yen büyüklerle dil çıkarır kaçardım. Tıpkı baba- annemin kedileri gibi... Babaannem bir kedileri, bir de çocukları sırnaşık görmek istemezdi. Ben insanlardan kaçtıkça gizli gizli böbürlenirdi. Zaten onun terbiyesinden geçmiş çocuklar başka türlü davranmayı bilmezdi.

Babamın büyüğü olan halamdan önce ilk beş çocuğunu yitirmiş babaannem. Biri oğlan dör- dü kızmış. Kızlardan birinin gözleri mavimsiş. O zaman o babaannemin sülalesine benziyormuş diye akıl yürüttümdü. Çünkü güzelmış...

-Babaanneniz güzel miydi?

-Aslında ben onu eli yüzü kırışmış bir ihtiyar- ken tanıdım. Fakat güzel olmalı... Benim güzel- lik tanımım bu. Herkesin uğursuz saydığı bir çift mavi göz bende hayranlık uyandırır. Şaşırdınız değil mi? O zamanlar o yerlerde mavi gözler hiç sevilmezdi. Yeşil gözler de pek sevilmezdi... Şim- dilerde akıbetinden haberdar olmadığım gök gözlü güzel bir abla vardı köyde. Düğünlerde, bayramlarda bir köşeye siner onu seyrederdim. Başkalarının onda çirkin bulduğu hediye aklımı başımdan alırdı. Aynalar karşısında farklarımızı kıyaslardım. Babaannemin bebeği mutlaka güzel olmalıydı, mutlaka!

-Bütün çocuklar güzeldir. Uğursuz sayılan ço- cuklar özellikle güzeldir!.. Peki, babaanneniz ço- cuklarını kaç yaşlarında kaybetmiş?

-Kızlar bebekmiş öldüklerinde ama oğlan ye- di-sekiz yaşlarında varmış. Onunla daha fazla vakit geçirdiğinden mi, konuşmasını, yürüyüşünü gördüğünden mi, anne deyişini duyduğundan mı bilinmez, en çok oğlana yanardı. Onu ölümüne götüren sebepler silsilesi babaannemi ölmeden ölme eşiğine getirmiş, yarı deli, yarı bilge kiva- mına erdirmişti. Bütün ömrü boyunca şenlikli kavuşma hayalleri kurdu durdu. Ben görmedim onun gibi ölümü seveni, özleyeni...

“Yavrularım bekliyor beni orada.” derdi. “Kız- larım kollarımdan tutup sırttan uçuracak beni. Öte geçede Satılmış karşılayacak...”

“Abı, cennete gideceğini ne biliyon? Allah’tan senet mi aldın?” diye sorarlarmış.

“Niye gitmeyeyim?” diye çıkışmış o da. “Yol üstünde adam mı soydum? Haramilik mi ettim? Namussuzluk, arsızlık mı yaptım? Niye gitmeme- yeyim, giderim helbet...”

Öyle ya, Müslüman ümit var olurdu değil mi? Fakat doktor, hala akıl sır erdiremem, ömründe Mushafı bir kez açıp okumamış, hiçbir eğitim almamış bir kadın neye dayanarak bu kadar emin konuşuyordu? Göğsündeki iman hangi çağlayanlardan besleniyordu? Onların zamanında da din işleriyle iman işleri birbirinden ayrı değil miydi? Benim babaannem kurallara hiç aldırmazdı zaten.

Mesela bir kadının kemikleri sayılacak kadar zayıf olması gerektiğini de kavrayamazdı. Ben bin bir emekle zayıflamaya çalıştıkça dalgasını geçer, kendi tabiriyle aklındakini aklıma yazardı.

"Bir dirhem et bin ayıp örter, derler gızım. Yiyebiliyorken ye, giyebiliyorken giy, gezebiliyorken gez... Bizim zamanımızda büyüklük 'bir gelinim var, yağannı tahta gibi' deyip övünürlerdi."

"Sen de öyle miydin babaanne?" diye sorardım.

"Yaa... Kapılardan sığmazdım." der gülerdi.

O böyle söyleyince gözümün önünde dev yavrusu gibi bir şey belirirdi. O mini mini, beli bükülmüş kadının bir zamanlar söylediği kadar iri olabileceğini tasavvur edemedim. Fakat elleri, elleri ve ayakları buruşuk buruşuk olsa da o eski ihtişamın izlerini taşırdı. Bu güne kadar görüp göreceğim en iri kadın ellerine ve ayaklarına sahipti. Eh, bu da genetik şifremizi çözmemeye yeterdi. İri olmak benim kaderimdi...

Ömrünün son demleriydi. Bilirdim de bilmezden gelirdim. Ben gözlerimi ayırmadan televizyon izlerken o yeniden yeşerecek baharı beklerdi. Onun vuslatı az ötedeydi de benim baharım nerede ne zaman yeşerecek, belirsizdi. İkimiz de beklerdik... Bekleye bekleye beklerdik... Beklerken birbirimizi meşgul ederdik. O sorardı ben söylerdim, ben sorardım o söylerdi...

Şeytanın icadı diye sırt çevirip oturduğu televizyona uzun uzun küs kalamazdı. Sonunda azıcık da olsa Batılılaşabilmişti yani!

"Duyuyom amma anamıyom gızım. Ne olmuş bu gıza? Varsa ya şu saçlı oğlana?"

"Varacak babaanne, varacak." derdim, yüreğine su serpilirdi. Her hafta konusu hiç değişmeyen bu muhabbet yine yeniden tekrar edilirdi.

Hem biliyor musunuz, benim babaannem hümanistti de aynı zamanda. İzm'lerle arası hiç sıkı fıkı olmamış biri olarak ben, onun bu yönünü hep yadırgamışım.

Bir gün CNBC-E'yi izliyorum yine... İzleyecek başka kanal mı vardı sanki? O da kapanmış zaten, çok asabım bozuk. Sahibi Acun'a ortak olmuş.

Artık Amerika'da yayınlanan dizileri yirmi dört saat sonra izleyebilme konforuna sahip değiliz! İnsanlar farkında değiller ama batıdan ayrı Batılaşmak diye bir şey olamaz! Zaten yirmi dört saat sonra ancak Batılılaşabiliyorduk...

Her neyse... Orada keyifle izlediğim bir program vardı. Esprilerini bile anlaşılamayan, yüzde yüz Amerikan kültürüyle bezeli talk Showlardan biriydi işte. Fakat ben batıyla ilgili hemen her şeyden haberdar olduğumdan esprileri anlamakta hiç zorlanmazdım. Her neyse... Oraya konuk olarak çağrılan bir adam vardı. Önceleri sıradan, sonraları çok meşhur olan bir adam... Gerçi o meşhur hikâyeyi siz de bilirsiniz, hani filmi bile çıkmıştı. Kendi elini koparan dağcı vardı.

-Evet, biliyorum o olayı.

-İşte o adam çıkmıştı. Ben de ilgiyle izliyordum. Sonra babaannem meselenin ne olduğunu sordu. Ben de hiç üşenmeden anlattım. Seksen küsur yaşında Anadolu'lu bir kadın Amerikalı bir dağcının hikâyesinden ne anlayacak, demedim! Babaanne şu televizyondaki adam ecnebiymiş, diyerek söze başladım.

-Adamın yabancı olduğunu neden belirttiniz?

-Yani... Burada bir batılıdan söz ediyoruz. Babaannemin de bilmesi gerektiğini düşündüm. Konuyu daha iyi kavrayabilmesi açısından...

-Anladım. Devam edin lütfen.

-Neyse... Bu adam bir gün dağlara doğru yürüyüşe çıkmış. Sonra sağ elinin üstüne koca bir kaya düşmüş. Günlerce elini o kayanın altından çıkarmanın yollarını aramış. Suyu da yiyeceği de tükennince kurtulamayacağını düşünmeye başlamış. Yanındaki kameraya kendini kaydederek sevdiklerine veda etmiş. Artık iyice kendinden geçtiği sırada gözünün önünde bazı görüntüler belirmiş. Adam diyor ki, küçük bir oğlan çocuğu baba diyerek boynuma atlıyor, güzel bir kadın gülümseyerek bana sarılıyordu. Biliyordum, eğer yaşamaktan vazgeçersem, vazgeçeceğim geleceğin onlar olduğunu biliyordum. Sonra yeniden kurtulmayı denemeye karar vermiş. Yanında küçük bir çakı varmış. Bileğini kesmeye başlamış... Canı çok yansa da vazgeçmemiş. En son bileğindeki kemiği kesmeye küçük çakının güzü yetmemiş. Bu sefer de yerde bulduğu bir taşla kendi bileğine vura vura kemiği koparmış. Böylece ölmekten kurtulmuş. Hayalinde gördüğü o kadınla evlenmiş ve oğulları olmuş. Onu anlatıyor şimdi, diyerek anlatımı bitirdim. Babaannem ne dese beğenirsiniz?

-Ne dedi?

-"Ya, gördün mü bak? Daha görececek günü, yi-

yecek ekmeği varmış ki Allah o çocukla avradın hayalini göstermiş adama.” dedi. Hemen itiraz ettim tabii:

“Ama babaanne adam Müslüman değil ki, gavur!”

“E gızım, gavurun Allah’ı yok mu?” dedi. Sonra susup gözlerini tekrar pencereye çevirdi. Üzerine külliyatlar yazılacak bir sorunun cevabı ona göre işte bu kadar basitti. Şaşırdınız değil mi? Söyledim size hümanistti diye.

-Babaanneniz gerçekten çok ilginç bir kadınmış.

-Değil mi? Hâlbuki Allah Müslümanlara aittir yani.

-Allah’a aidiyet atfetmek ne kadar doğru, bilemiyorum.

-Canım siz de, madem İslam doğru yol, elbette Allah bizimdir! Mantıklı düşündüğünüzde siz de bu sonuca varacaksınız. Mesela benim babaannem mantığa hiç inanmazdı. “Çalış, mutlaka başaracaksın!” gibi gayet mantıklı gelecek kurtaran kişisel gelişim mottoları ona göre anlamsızdı. Çalış, Allah verir, derdi hep. Yani, insan çalıştıktan sonra karşılığını muhakkak alır ki zaten. Önemli olan tembellik etmemektir. Nasip, kader, hayırlısı gibi kelimeler çalışmak fiilinin içini boşaltıyor, eğip büküyor, çelimsizleştiriyor bence. Bakın, Batıda insanlar karıncalar gibi çalışırlar. Ama yeri gelince kendilerini eğlendirmesini de çok iyi bilirler. Gerçi karıncaların yaşamında eğlence diye bir kavram olduğunu sanmıyorum. Yine kafam karıştı...

-Belki de babaanneniz kanaat etmek gerektiğini kast etmiştir.

-Kanaat mi? Anlamsız. Daha fazlasını almak varken aızıyla yetinmek zavalıca bir hareket bence. Yufka ekmek arasına kavun karpuz koyup dürüm yapardı, bu kanaat mi sizce? Kendisinin bazı mistik güçleri olduğuna da inanıyorum aslına bakarsanız. Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez, derdi. Evde bir şeyler tükenince “Ya gismet ya hörmet, bekleylim bakalım. Helbet bir yerlerden gönderilir.” der, lafı biter bitmez çatal kapıdan bazen bir çocuk, bazen bir gelin süzülürdü. “Abııı...” diye bağırarak içeri girer, getirdikleri peyniri, sütü, kabak çiçeği dolmasını bırakır giderlerdi.

Geceleri aşağı evin damına çıkıp gökyüzüne bakardım. Kafamı iyice kaldırmazsam yıldızlar görünmezdi. Bahçemizde manzarayı perdeleyen kocaman bir ceviz ağacı, o ağacın her biri birer ağaç gövdesi kalınlığında sürgünleri vardı. Dedemden gizli eşeğin zincirini çalıp dallarına salıncak kurardık. Kızardı bize. Erkek gibi bir kadınla

evli olmaktan mıdır bilinmez, hiçbir şeyi kendi öz malı gibi görmezdi. Evin ırgatı gibi bir şeydi. “Çalış” diye buyurdıkları yerde, “dur” dedikleri ana kadar durmaksızın çalışırdı. Bir tek eşeği vardı benim diyebildiği. Başka hiçbir şey onu ilgilendirmezdi. Biz bile!

-Dedenizin sizinle ilgilenmediği izlenimini nasıl edindiniz?

-O da başka bir hikâyenin konusu. Aslında kıyasladığımda onun ilgisizliği babamınki kadar acııcı değildi. Aldırmayışını sevimli bile bulurdum hatta. Ne zaman düşünsem içimi sızlatan bir yalnızlıktı onunki. Hiç anlaşamadı, anlatamadı derdini. O kimseye aldırmazdı ama kimse de ona aldırmadı. Garibandı... Öylece geçip gitti. Tuhaf değil mi? Dünyadan bir tuhaf Osman Bağ geçip gitti, kimse bu adam kimdi bilmedi. Bence bir başka yüzleşmede de onu anlatmalıyım. Hikâyem siz dinlediğinizde dönüp dolaşıp tekrar çarpıyor sanki bana. Böylece iliklerime kadar yaşıyorum her şeyi, yeniden, yeniden, yeniden...

-Elbette, dedenize dair hikâyeyi de dinlemek isterim. Fakat şu an babaannenizden söz etmeye devam etmek istiyorsunuz sanırım.

-Evet, istiyorum. Bitsin istiyorum. Size anlatırken onu en başından yaşadım değil mi? Şimdi ölümünden söz ederek bir kez daha yitirmeliyim. Ne de olsa gerçek hayat böyle olmalı, mutlaka bir gidişle son bulmalı.

Ceviz diyorduk... O ceviz ağacı babaannemin yaşamayı başaran üçüncü çocuğuydu sanki. İşte öyle çok severdi. Sanırım ceviz ağacı da babaannemin sevgisine karşılık verdi. Öldüğü sene hastalıklı olmasını, içi boş kabukları meyve diye yutturmaya çalışmasını başka sebebe bağlayamıyorum çünkü.

Ölümünden de bahsederdik ara sıra onunla. Bozumdan büyük laflar eder, “Ölümün sırası mı var, ya ben önce gidersem” derdim. Bu ihtimalin gerçekliğiyle sarsılır, sırtını yasladığı kocaman hayat tecrübesiyle sonuna kadar reddederdi.

“Eyi, kötüydü bilmem emme, çok şey yaşadım gördüm ahir ömrümde. Evlen, çoluk çocuğa karış, sen de gör yalan dünyanın gününü. Evlen, niye evlenmiyon?”

Kocadan yana hiç gün görmemiş, doğurduğu çocuklardan beşini toprağa vermiş bir kadın evlenmenin gerekliliğinden dem vurunca anlamlandıramazdım.

-Bugün anlıyor musunuz onu?”

-Elbette hayır! O, bir kalbin yeşermesinin ancak sevmekle, bir kadının filizlenmesinin ancak

ana olmasıyla mümkün olabileceğini düşünürdü. Tamamen mantıksız! Gerçi onun Batılılaşmışlıktan uzak Anadolu inadı başka türlü düşünmesine müsaade etmezdi. Bütün tohumları fidana, bütün dalları meyveye durduran kudretin yeryüzündeki eliydi sanki. Bu yüzden en değerli fidanın tohumlarını kök salarken görmek istemesi normaldi.

-Peki, sizi bu kadar şiddetle itiraz etme noktasına getiren şey nedir?

-Canım kadının metalaştırılması, çocuk doğurmak, iyi bir eş olmak uğruna var edildiğine inanılması küçültücü bir durum.

-Bir kadın için anne olmak yahut iyi bir eş olmayı istemek neden gaye olmasın ki? Bunları istemek neden kötü olsun?

-Bu soruyu sizin gibi eğitilmiş bir kadına hiç ya-kıştıramadım! Mesela ben, çok aşık olduğum ve aşık olduğum kişiyle çok iyi anlaştığım halde kendisiyle evlenmeyi kesinlikle reddettim.

-Neden?

-Neden mi? Evlilik nedir sizce? Aşk kurumsal-laştırmaktan başka nedir?

-Peki, bu karardan pişmanlık duyduunuz mu hiç?

-Hayır. Yani eğer onunla evlenseydim mutlu olabilirdim muhtemelen. İyi biriydi. Beni de seviyordu. Ama ne anlamı var ki? Kurumsallaştırılmış bir mutluluğun ne anlamı var? Sırf anlamlı bir hayatım olsun diye kendimi yalnızlığa mahkûm ettim. Yalnız ve pesimist insanların daha üretken olduğunu düşünüyorum. Edebiyata eğileyim di-yorum, hazır aşk acısı çekiyorken...

-Bu durumda siz de sevdiğinizden gitmiş olmu-yor musunuz?

-Doğru. Zaten ben de en çok kendimden nefret ediyorum. Ama insan kendinden gidemiyor işe... Ne klişe ama! Klişe ama dosdoğru bir gerçek doğ-rusu.

-Peki, ben size nasıl yardımcı olabilirim?

-İçimden çıkabilirsiniz mesela. Ya da beni içiniz-den çıkarabilirsiniz. İkimiz aynı bünyeye sizce de biraz fazla değil miyiz? Babaannemi de sayarsak epey kalabalık oluyoruz buralarda. Bir de şu bir türlü unutamadığımız aşkımız var ki o konuda kafamı taşlara vursam yeridir. Duyduğuma göre kendisi şimdilerde bir başkasıyla kurumsallaşıyor-muş. Tabii siz de vakıfsınız bu konuya. Üzülüyorsunuz. Oysa ben yalnızlığımın mutlu yani mutsuz olmak istiyorum. Mutsuzluğumun hoş bir şey olmadığını hatırlatıp duruyorsunuz bana. Kusura bakmayın ama vicdan azabı gibi bir şeysiniz yani.

Ya tavırlarınıza çeki düzen verin, ya da lütfen gidin!

Bazı gitmeler ve bazı kalmalar irade dışı gerçek-leşir. Mesela babaannem ölüm şekline bürünen bir gidişle gitti. Siz de ölün lütfen! Ölemiyorsanız da en azından susun bari. Lütfen!

Merak ediyorum, siz bana bakarken ne görü-yorsunuz? Beni mi, kendinizi mi? Benim etrafım-da da süslü bir çerçeve var mı? Sizden yüz çevir-diğim zamanlarda da beni gözetliyor musunuz? Babaannemi benim kadar seviyor musunuz? Fakat ben kendime bakınca kendimi göremiyo-rum. "Aynalar yalancıdır" derler, sahi öyle mi-dir? Aynaya hapsolmuş bu kadın, bana korkuyla bakan kadın aslında gerçek değil, öyle mi? Oysa gerçekler nasıl da tersi bilinenin... Siz o çerçeve-nin içinde özgür, ben dışarıda hapsolmuş gibiyim. Gerçekten şu karanlık gözlerinize korkuyla bakan kadın ben miyim? Yok, ben benim de, siz benim neremden kopup geldiniz, bilemedim. Vicdan azabımsınız. Yaramsınız. Benden ben silinsem, geriye sadece siz kalsanız sanırım daha yaşanıl-sı bir hayat yaşarsınız. Ah... Bilemiyorum, siz benim psikolojik tarafımsınız.

İşte git'in beni getirdiği yer, çıldırışın eşiği. Git ve gel birbirine düşman ailelerin iki sevdalı ço-cuğu gibi sanki. Ölesiye düşman, ölümüne aşık, öldüresiye korkutucu... Ben bir git'e çarparak, bir gel'e koşarak, ikisinin arasında kalmış lastik bir top gibiyim. İşte siz, sizin varlığınız bile bir gelişin neticesi. Siz geliyorsunuz ben gidiyorum, ben ge-liyorum siz gidiyorsunuz...

Aynanın kırılması bizim kültürümüzde hangi inanca karşılık gelir biliyor musunuz? Hayır mı? Uğursuzluk işareti der kimisi. Bazıları nazar ber-taraf edici özelliğinden dem vurur. Görüyor mu-sunuz, bunda bile elde var bir olumlu, bir olum-suz! Sizi kırsam uğursuzluk mu getireceksiniz? Sizi kırsam kem gözleri mi götüreceksiniz? Sizi kırsam tamamen bana gelecek misiniz? Yoksa sizi kırsam büsbütün yok olup gidecek misiniz? Aynadaki ben söyleyin bana, siz benim içimin tam olarak neresindesiniz?

Aynalar yalancı değil hayır, apaçık gerçek. Ay-nalar bizi bir arada tutan tek gerçek. Fakat ayna-lar bizi bir olmaktan alıkoyan tek gerçek. Şimdi ben bu aynayı kıracağım, evet kıracağım. Fakat korkmayın lütfen, sizi yok etmeyeceğim. Aynayı kıracağım, böylece vicdanım bana dışardan bak-mayacak. Ben bu aynayı kıracağım evet, kalbim bana dışardan atmayacak. Ben bu aynayı kıraca-ğım, benden olan benim dışımda kalmayacak!

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

Ahmet Haşim

MERDİVEN

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...

Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta,
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza kanar, muttasıl kanar güller,
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisan-i hafidir ki ruha dolmakta,
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

TAHATTUR

Bir Acem bahçesi, bir seccade,
Dolduran havzı ateşten bâde.
Ne kadar gamlı bu akşam vakti
Bakışın benzemiyor mu'tâda.

Gök yeşil, yer sarı, mercan dallar;
Dalmış üstünde kuşlar ya da.
Bize bir zevk-i tahattur kaldı.
Bu sönen, gölgelenen dünyada.